

BENEŠ és öröksége

A tartalomról

Beneš és öröksége	3	1944-1949 közötti jogfosztottságunk tablója	22
A történelem sikátorai, avagy Beneš titkos javaslata	9	A nemszeretett Beneš -	
A múlt kísértetei még köztünk járnak	11	avagy elmélkedés a legnagyobb törpéről	29
Petíció az Európai Unió Parlamentjéhez	12	Mindörökké másodrendű állampolgárok maradunk?	30
Öt percben a Beneš-dekrétumokról?	18	A Felvidékről kitelepítettek emléknapja	31
Megemlékezés egy megemlékezésről:		Akitől még Beneš is zavarba jött volna...	32
Nyilatkozat a Kassai Kormányprogram		Reszlovakizáció kontra névmagyarosítás	34
60. évfordulóján (2005. április 5.)	20	A csorbatói jegyzőkönyv	35

Bevezető

„A cseheknek és szlovákoknak a német és magyar kisebbséggel kapcsolatos szörnyűséges tapasztalatai (...) a megújított Csehszlovákiát mély és végleges beavatkozásra kényszerítik”. Így szólt a hírhedt kassai kormányprogram VII. pontja, amelynek megalkotói világossá tették, mire számíthat a második világégés poklából még fel sem ocsúdott, a sok iszonyú egyéni és kollektív traumát még talán fel sem fogott magyarság a Felvidéken. S az „alkotók” még csak a látszatra sem ügyeltek. Arra például, hogy a „végső megoldás” árnyékában a „végleges beavatkozás” milyen iszonyatosan cseng. Semmit sem tanultak és semmit sem felejtettek tehát.

Hogy e beavatkozás aztán – Beneš dekrétumai ide, a kommunista diktatúra súlyos évtizedei oda – mégsem lett végleges, annak éppen mi, a megmaradt felvidéki magyarság vagyunk az élő bizonyítékai. Megfogyva bár, s talán törve is kissé, de a csehszlovák végső megoldás nem járt sikerrel. Még akkor sem, ha a törekvés rá azóta is megszakítás nélküli, folyamatos, módszerei pedig egyre kifinomultabbak és körmön-

fontabbak. Az utódállam Szlovákia számos megnyilvánulásában érhetjük tetten ezeket az áprilisi kormányprogramban megfogalmazott törekvéseket. És ezen a „jog és szabadság” térségének álmódott Európai Unióhoz való csatlakozásunk sem enyhített. Ellenkezőleg: a máig hatályon kívül nem helyezett dekrétumok „befogadásával”, az abban foglaltak szellemiségének megtűrésével a szlovák nemzetállam részéről folytatott csendes népiptás még veszélyesebbé vált. Aki nem értené, miről is van szó, lapozza fel előző számunkat: a népszámlálás adatai kijózanítóak.

Mindaddig tehát, míg ez így van, indokolt elevenen tartani a témát, „avagy: szárazon a puskaport”.

Idei utolsó lapszámunkat ebben a szellemben szeretnénk e témának szentelni. Nem célunk természetesen – ez már csak terjedelmi okokból sem lenne lehetséges, de mindenekelőtt a *nemo ultra posse tenetur* maximába ütközne – hogy a témával kimerítően foglalkozzunk, arra pedig már csak a lap jellegére tekintettel sem vállalkozhatunk, hogy történeti-szak-

mai igénnyel közelítsük meg a kérdést. Itt és most csupán arra vállalkozunk, hogy felhívjuk a figyelmet a *velünk élő történelemre*, annak is egyik – számunkra – legsötétebb fejezetére. Mindemellett a közelmúlt eseményeit összefoglalva rámutassunk, hol is tart a szlovák jogállam kontra nemzetállam párharc, vajon melyik fél áll éppen nyeresre...

Írásaink – melyek kiválogatásánál a dolog természetéből adódóan nem lehetett nem önkényesen eljárni – között találhatók olyanok is, melyek jóval e lapszám apropóját adó események (vagyis a Beneš-dekrétumok ügyében született petíció) előtt láttak napvilágot. Csak hogy szembesüljünk azzal: mennyi minden történt azóta, s mégis, mennyire nem változott semmi...

Idei utolsó lapszámunkat a 2005-ben a kassai kormányprogram 60. évfordulóján elfogadott Nyilatkozat (lásd erről szóló írásunkat) szellemében bocsátjuk útjára: **„mert aki nem ismeri múltját, az kiszolgáltatja önmagát és közösségét a történelmi ismétlődés veszélyének”.**

a szerkesztők

SZÚCS DÁNIEL:

Beneš és öröksége

„Csehszlovákiában a háború vége vérrel lesz megírva”-jósolta 1943. október 29-én kelt kiáltványában Edvard Beneš. Aztán – lelkiismeretes „próféta” lévén – maga is hatékonyan közreműködött abban, hogy a jóslat valóra váljék: a világháború vége – legalábbis a (kollektív) bűnösnek kikiáltott nemzetek számára – valóban mérhetetlen sok könnyel és vérrel íródott.

Ebben Benešnek, ennek a hatalmas törpének fontos szerep jutott, kezdve az emigrációban kifejtett aknamunkájától egészen a „nagy mű” megalkotásáig, vagyis az általa hozott és részben máig hatályos elnöki rendeletekig. Természetesen e rövid írásnak nem lehet célja az említettek kimerítő, pláne (történész)szakmai igényű és alaposságú elemzése, így pusztán a hírhedt dekrétumok „szellemének” megidézésére szorítkozunk az alábbiakban.

Anélkül, hogy a történetet túlságosan is messziről indítanánk, talán megkockáztatható a kijelentés: „nemzeti nagylétünk nagy temetője” – Trianon. A szerves természeti és politikai egységet ké-

pező Magyarország szétszakításával ugyanis egy soknemzetiségű államból lett több soknemzetiségű állam. A nemzetiségi problémák így aztán nemhogy megoldódtak volna, hanem éppen ellenkezőleg: osztódással szaporodva jócskán megsokszorozódtak. E problémákat az utódállamoknak kellett megoldaniuk, s ebbéli kötelességüknek igyekeztek is eleget tenni, a módszer azonban enyhén szólva is megkérdőjelezhető volt.

Mindez hatványozottan igaz Csehszlovákiára, mely ország azelőtt soha nem létezett, azt a nagyhatalmak boszorkánykonyhája „főzte ki”, természetesen a cseh diplomácia hatékony közre-

működésével annak ízlésének megfelelően... Egész területét a Monarchiából hasították ki, s ezzel együtt több mint egymillió magyar került akarata ellenére egy idegen állam hatalma alá. Az első Csehszlovák Köztársaság még – legalábbis látszólag – vállalta a területén élő kisebbségek jogainak biztosítását, ezen jogok felett pedig a Népszövetség vállalt garanciát. E kötelezettségét azonban a prágai kormánynak esze ágában sem volt betartani; a ruszinoknak ígért autonómiát például azzal a végtelen cinizmussal áthaltott magyarázattal utasította el, hogy amíg a ruszinok nem lesznek eléggé érettek arra, hogy saját közösségüket önállóan irányítsák,

addig a csehszlovák kormány fogja ezt megtenni helyettük. A felvidéki magyarság számára pedig egyenesen többletjogokat ígértek. Ehelyett azonban például az 1919-ben létrehozott Földhivatal rövid idő leforgása alatt közel kétmillió hold földet kobzott el mindenféle kártérítés nélkül a magyaroktól, kétezernél is több szláv telepet létesítettek a magyarlakta területeken – ötvenezer mezőgazdaságból élő magyar ember egzisztenciáját számolva föl ezáltal. Jellemző adat például az is, hogy a szlovákiai magyar bankok számát a 239/1924 számú banktörvény (melynek értelmében az állami kincstár támogatta a szlovák és cseh pénzüzeteket) kiadását követő egy évtized alatt 126-ról 15-re sikerült csökkenteni. Ugyanígy, a korábban működő 3298 magyar tannyelvű általános iskola helyett csupán 727 működését engedélyezték; magyar nyelvű egyetem pedig egyáltalán nem létezett.

A cseh vezetéssel azonban nem csak a magyarok, de még a partner szlovákok sem voltak elégedettek, nem véletlen, hogy már az ország születésekor életképtelen képződménynek nevezték Csehszlovákiát.

Az első köztársaság nem is bírta tovább két évtizednél: a müncheni egyezmény 1938-ban lesöpörte a történelem színpadáról. Hitler Cseh- és Morvaországot protektorátussá szervezte, míg Szlovákia önálló állammá lett a náci bérenc Tiso páter vezetése alatt.

A Csehszlovákia megszületésénél bábáskodó Edvard Beneš a háború kitörését követően nyugati emigrációba vonult, ahol 1940. július 21-én megalapította az emigráns csehszlovák kormányt. Ugyanezen a napon kiadta az első számú dekrétumát, mellyel létrehozta az Államtanácsot. 1940. október 15-én kelt 2. számú dek-

rétumával teremti meg a dekrétumot, mint jogi intézményt („dekrétum a dekrétumról”). Ez azt jelentette, hogy az elnöki rendeleteket a korábbi gyakorlattól eltérően immáron nem kellett jóváhagynia a Nemzetgyűlésnek, elegendő volt, ha a kormány rábólintott. (Később az 57/1946 sz. alkotmánytörvény az összes dekrétumot megerősítette.)

A Csehszlovák Köztársaság elnökének dekrétumai

Az alcímben szereplő megnevezés volt a köznyelv által Beneš-dekrétumoknak mondott elnöki rendeletek hivatalos elnevezése. Edvard Beneš 1940 és 1945 között 141 ilyen dekrétumot adott ki. Számunkra azonban az 1945 és 1948 között kiadott rendeletei fontosak, hiszen ezek voltak a – szűkebb értelemben vett – sokat emlegetett, hírhedt „Beneš-dekrétumok”, melyek a kollektív bűnösség elve alapján megtorló intézkedéseket hoztak a háborús bűnösnek nyilvánított németek és magyarok ellen.

Noha az emigráns kormány Londonban működött, s a Nyugat (anyagi) támogatását élvezte, Beneš azonban mégis Moszkvából érkezett Kassára 1945. április 4-én, miután ott kitanulhatta a demokrácia működtetésének minden csínját-bínját. Mindenesetre a moszkvai kommunista emigrációnak legalább olyan jelentős szerepe volt a megtorló intézkedések kidolgozásában, mint a londoninak. A moszkvaiak vezetője a kárpitos-műbútorasztalos Klement Gottwald volt, aki előbb szociáldemokrataként próbálta megvetni lábát a közéletben, majd 1921-től Csehszlovákia Kommunista Pártjában kamatoztatta tudását. Már 1925-től tagja a párt Központi Bi-

zottságának, pártlapok főszerkesztője, s a sztálini irányvonal hűséges követője. Az 1938-as müncheni egyezmény után emigrált Moszkvába, s itt az ő vezetése alatt szerveződött meg a nacionalizmussal felvértezett kommunista emigráció, a „nemzeti front”. Tulajdonképpen ő volt a kassai kormányprogram kidolgozója, s ezért hálából Beneš elnök a koalíciós kormány miniszterelnök-helyettesévé nevezte ki. Miután az 1946. májusában megtartott parlamenti választásokon a kommunisták győztek, Gottwald lett a miniszterelnök, majd Beneš lemondását követően 1948-tól köztársasági elnök. Hamar leszámolt politikai és személyes ellenfeleivel, s a sztálini mintára személyi kultuszt alakított ki maga körül. A magyar-ellenes intézkedések kidolgozásában és végrehajtásában természetesen továbbra is az élen járt. A sors iróniája, hogy a Sztálin feltétlen híveként számon tartott Gottwald éppen a szeretett vezér temetésén fázott meg, s utána öt nappal tüdőgyulladásban meghalt...

Beneš már 1943 elején kidolgozta a csehszlovák nemzeti állam megteremtésének alapjait, s ez tartalmazta a magyarok kitelepítésének tervét is. Moszkva ezt a „rendezési elvet” már a kezdetektől fogva támogatta. A magyarkérdést illetően az egyetértés tehát a lehető legszélesebb körű volt, a kommunistáktól kezdve a polgári demokratikus pártokig mindannyian a magyarok kitelepítése mellett foglaltak állást. Éppen ezért az 1945. április 5-én Kassán meghirdetett programot koalíciós programnak is nevezhetjük.

A kassai kormányprogram VII. pontja tartalmazza a csehszlovák nemzetállam megteremtésének igényét: *„A cseheknek és szlovákoknak a német és magyar kisebbséggel kapcsolatos szörnyűséges tapasztalatai - hiszen a ki-*

sebbségek nagyobbbrészt a köztársaság ellen irányuló hódító politika engedékeny eszközének bizonyultak, s közülük elsősorban a csehszlovákiai németek kínálkoztak fel a cseh és szlovák nemzet elleni megsemmisítő hadjáratra - a megújított Csehszlovákiát mély és végleges beavatkozásra kényszerítik”.

A végső megoldás(ok)

A magyarellenes intézkedések végigkísérték Csehszlovákia történelmét, s azok a kassai kormányprogramban csúcsozodtak ki. Ettől kezdve megindult a felvidéki magyarság pokoljárása, mely során olyan sebeket szenvedett a közösség, amit nagyon sokáig – talán mindmáig – nem tudott kiheverni.

Noha a beneši dekrétumoknak megvoltak az előzményei, s magyarellenes intézkedéseket már jóval április 5-e előtt is hoztak (pl. 1945. február 27-én a Szlovák Nemzeti Tanács elrendelte a magyar „árulók” 50 hektárnál nagyobb földbirtokainak elkobzását), az „igazi” elnyomás csak ez után kezdődött. Már április folyamán beindult a csehszlovák gőzhenger, hogy a magyarokat eltiporja, s ezzel a kormányprogram hetedik pontját – a „mély és végleges beavatkozást”, a végső megoldást megvalósítsa. Az első intézkedések egyikeként a Szlovák Nemzeti Tanács azonnali hatállyal elbocsátotta állásukból a magyar nemzetiségű közalkalmazottakat, ezt követően pedig a magánalkalmazottakat. A korábban magyar tulajdonban lévő vállalatok úgymond „nemzeti gondnokság” alá kerültek, azaz elkobozták őket. A magyar iskolákat betiltották, csakis szlovák nyelven lehetett tanulni ezután. Talán ez volt

az az intézkedés, amely hosszú távon legnegatívabb hatást gyakorolt a felvidéki magyarság életére, fejlődésére. Később, a kommunista diktatúra idején ugyan engedélyezték magyar tannyelvű iskolák működését, egyetemről azonban szó sem lehetett. A felvidéki magyar értelmiség képzése ezzel komoly törést szenvedett, s ennek máig ható következményei vannak.

A „mély és végleges beavatkozás”, melyet a kassai kormányprogram irányzott elő, mindvégig azt célozta, hogy a Dél-Szlovákiában őslakos magyarságot – nem csak mint közösséget, de egyéni szinten is – felszámolja, s a helyét a telepítések folytán szlovákokkal töltsse ki. A városokban hamar megsaporodtak az igények a magyarok lakásaira. Ez természetesen azzal járt, hogy a tulajdonosokat minden esetben internálták.

Hogy mindezt megkönnyítsék, Beneš 1945. augusztus 2-án kiadta a 33/1945. számú elnöki dekrétumot, melynek értelmében a magyarokat és a németeket megfosztották csehszlovák állampolgárságuktól. Mindez azzal járt, hogy a saját hazájukban hontalanná lett magyarokat (lásd: Janics Kálmán: A hontalanság évei) kizárták a szociális juttatásokból (egészségügy, nyugdíj, stb), s mint hazátla-

nokat a lehető legkeményebb és legméltánytalanabb bánásmódban részesítették az élet minden területén.

A másik nagyon fontos dekrétum az 1945. október 1-én kelt 88/1945. sz. elnöki rendelet, mely lehetővé tette, hogy a 16 és 55 év közötti férfiakat, valamint a 18 és 45 év közötti nőket a lakóhelyüktől távol eső területekre is kirendelhessék közmunkára. Ekkor talán még nem is sejtették a felvidéki magyarok, hogy hamarosan beindul a tömeges kitelepítés, s a közmunka pedig rabszolgamunka lesz. Eleinte a kormány – a népbíróságok által – úgy próbált „túladni” a magyarokon, hogy egyszerűen elítélték őket mint háborús bűnösöket, s kiutasították az országból. 1945 végéig 75 ezer ilyen ítélet született. A kitoloncolt magyar fölművesek birtokait szlovák telepések foglalták el (figyelemre méltó adat, hogy például a komáromi járás felnőtt magyar lakosságának közel 31 százalékát üldözték el ily módon).

Ezt az eljárást azonban nem lehetett a végsőkéig folytatni, idő és lehetőség sem volt rá. Éppen ezért hamar élni kezdtek a 88/1945 sz. elnöki rendelettel, s megkezdődött a magyarok rabszolgamunkára való hurcolása. Több tízezer magyart kényszerítettek szülőföld-

je elhagyására, s főleg a Csehszából (Szudéták) elüldözött németek helyére telepítették őket. Itt szinte állati sorban élve kellett elviselniük cseh „gazdáik” barbárságát. *„1946. november 19-én kezdődött a hajnali órákban. A hadműveletek pontos terv szerint zajlottak le. Egy vagy két falut katonai egységek zártak körül, majd az előre elkészített névjegyzékek alapján felszólították az elszállítandó családokat a csomagolásra. A száműzendőkkel közölték, hogy eddigi lakóhelyüket el kell hagyniuk, ingatlanukat, állatállományukat és mezőgazdasági felszerelésüket elkobozzák. A döntés ellen nem volt jogorvoslat. A kijelölt családokat katonai tehergépkocsik szállították a legközelebbi vasútállomásra, ahonnan szigorú őrizet mellett elindultak Csehszágba. Az akció 99 napig tartott, 1947. február 25-én ért véget”. (Janics Kálmán: A hontalan-ság évei).*

A deportáltak számáról különböző adatok láttak napvilágot. Jurij Zvara szlovák történész szerint 41 640 személyt telepítettek ki, mások azonban ennél jóval többre teszik az elüldözöttek számát. Annyi biztos, hogy a „magyarfaló csehszlovák kormánynak” mindez nem volt elég, hiszen a tökéletes megoldástól még nagyon távol álltak. Mivel a potsdami konferencián elutasították a magyarok kitelepítésének engedélyezését, a csehszlovák kormány más eszközökhöz volt kénytelen folyamodni, hacsak nem akart teljesen elszigetelődni nemzetközi szinten.

A következő lépés a lakosságcsere-egyezmény megkötése volt, 1946. február 28-án. Ennek értelmében a csehszlovákok annyi magyart telepíthetnek ki, ahány magyarországi szlovák jelentkezik Csehszlovákiába való áttelepülésre. A kormány legnagyobb sajnálatára azonban ez sem aratott osz-

A lakosságcsere-egyezmény aláírása

tatlan sikert, még a magyarországi szlovákok körében sem. Eredetileg ugyanis 95 421 szlovák jelentkezett, de csak 73 273-an települtek át. Ezzel szemben több mint százezer magyar jelölt ki a csere-re. Érdekes megnézni, hogy ki mit hagyott maga után: a szlovák áttelepülők 31 308 katasztrális hold területet hagytak Magyarországon, míg a felvidéki magyarok ezzel szemben 105 047 holdat voltak kénytelenek hátrahagyni. A lakosságcserét a kommunista Vladimír Clementis vezényelte le, aki korábban a magyarok kitelepítésének egyik legnagyobb szorgalmazója volt. Néhány évvel később aztán érdemei elismeréseképpen elvtársai felakasztották. A magyarok kitelepítőjének jelleméről mindenféle tanulmánynál jobban árulkodik saját megnyilatkozása: *„A magyar társadalomnak meg kell majd békülnie a magyar történelem hagyományos igazságainak revíziójával, mely igazságokon keresztül tekint a jelenre, és ennek alapján alakítja ki viszonyát a volt történelmi Magyarországhoz nem magyar nemzeteivel. Ebből persze nem következik az, hogy a magyaroknak fel kellene adniuk saját szellemi hagyományukat, amely valóban gazdag és gyakran ösztönző. Nem érzünk gyűlöletet a magyar néppel szem-*

ben, és őszintén kívánunk neki jobb sorsot, mint amilyen eddig jutott neki.”

Sem a kitelepítések, sem a lakosságcsere-egyezmény nem voltak alkalmasak arra, hogy az egész felvidéki magyar közösséget felszámolják. A csehszlovák „Endlösung” ezért új módszert próbált alkalmazni, ez pedig az úgynevezett reszlovakizáció, azaz a „visszaszlovákosítás” volt. *„A reszlovakizáció fogalmán a szlovák nemzetnek az a törekvése értendő, hogy visszaszerezze mindazt, ami eredetileg a mienk volt, de amit a mi kis nemzetünk számára módfelett mostoha időkből elveszítettünk”. (Popély Gyula: A csehszlovákiai magyarság a népszámlálások tükrében 1918-1945, Pozsony, 1991).*

Ez a folyamat két szálon futott. Az ideológiai része abból indult ki, hogy a Szlovákia területén élő magyarok valójában nem is magyarok, hanem szlovákok, akiket a hosszú évszázados magyar uralom (és elnyomás) elmagyarosított. A csehszlovák kormány tehát most nagylelkűen felkínálja a lehetőséget, hogy az eltévedt bárányok visszatérhessenek a nyájhoz. A másik (valós) oldalon pedig ott állott az alig burkolt erőszak, mellyel lelkileg-fizikailag kényszerítették a háborúban, majd pe-

dig a háborút követő időszakban agyongyötört magyarokat, hogy vallják magukat szlováknak. Cserébe állampolgárságot kapnak, azaz egy kis esélyt az életben maradásra. A szlovákság nem vállalása esetére kitelepítést helyeztek kilátásba.

A szlovák belügyi megbízott 1946. június 17-ei rendelete alapján meghirdetett reszlovakizációnak sajnos sokan estek áldozatul. Áldozatok voltak ők, hiszen oly sok szenvedés után semmi mást nem óhajtottak, csak élni. Az eredmény: több mint 423 ezer magyar kérvényezte szlovák nemzetiségüként való elismerését (ebből az erre szakosodott bizottság 326 679 kérvényt bírált el pozitívan).

A hatásokat legjobban az 1950-es népszámlálás adatai tükrözik, ekkor ugyanis a felvidéki magyarság létszámra mindössze 367 733 fő volt.

Máig élő dekrétumok és az elmaradt kárpótlás

Mint már említettük, mivel a dekrétumokat nem helyezték hatályon kívül, azok a mai napig érvényesek, sőt, 2007-től a szlovák parlament által szentesített határozat védelmét is élvezik, összhangban a szlovák politika szereplőinek e kérdésben vallott elfogásával. Ahogy a szlovák államelnök fogalmazott egy lapinterjúban: *„Nem csak számunkra, az Európai Unió számára is nagy problémát jelentene (...) a magyar kisebbség követeléseit érintő döntések meghozatala”*.

Hogy mivel is békélt meg az Európai Unió? Íme, a máig érvényben lévő dekrétumok rövid, vázlatos összefoglalása:

- A köztársasági elnök 2. sz. dekrétuma (2/1945, 1945. február

1.) a felszabadult területen a gazdasági élet normalizálására vonatkozó rendkívüli intézkedésekről.

- A köztársasági elnök 5. sz. dekrétuma (5/1945, 1945. május 19.) a megszállás éve alatt (1938–1945) kötött vagyoni szerződések érvénytelenné minősítéséről és nemzeti biztosok kinevezéséről a németek, magyarok, árulók és kollaboránsok, valamint bizonyos szervezetek és egyesületek vagyonára.

- A köztársasági elnök 6. sz. dekrétuma (6/1945, 1945. február 1.) a fasiszta bűnözők, az árulók és segítők megbüntetéséről, valamint a rendkívüli népbíróóságok létesítéséről.

- A köztársasági elnök 11. sz. dekrétuma (11/1945, 1945. március 5.) az ENSZ azonnali segélyéről és az újjáépítésről (United Nations Relief and Rehabilitation Administration).

- A köztársasági elnök 12. sz. dekrétuma (12/1945, 1945. június 21.) a németek, a magyarok, valamint a szlovák nemzet árulói és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról és haladéktalan elosztásáról.

- A köztársasági elnök 28. sz. dekrétuma (28/1945, 1945. július 20.) a németek, magyarok, és az állam más ellenségei mezőgazdasági földjének cseh, szlovák és más szláv földművesekkel való betelepítéséről.

- A köztársasági elnök 108. sz. dekrétuma (108/1945, 1945. október 25.) az ellenséges vagyon elkobzásáról és a nemzeti újjáépítési alapokról.

- A Szlovák Nemzeti Tanács Mezőgazdasággal és Földreformmal Foglalkozó Megbízotti Hivatalának 24. sz. rendelete (1945. március 10.) a németek, a magyarok, valamint a szlovák nemzet árulói és ellenségei mezőgazdasági vagyonának elkobzásáról és haladéktalan elosztásáról.

- A Belügyi Megbízotti Hivatal

1009. sz. rendelete (1946. április 8.) — kiegészítés a 108. sz. dekrétumhoz;

- A Pozsonyi Telepítési Hivatal Nemzeti Újjáépítési Alapjának 1401. sz. rendelete (1946. június 25.) — kiegészítés a 108. sz. dekrétumhoz.

Kárpótlás?

A kárpótlásról, mivelhogy nincs, szó ne essék. E munka talán leg-rövidebb tárgyköréhez érkezünk, a magyarság kárpótlásának lehetőségeit taglaló részhez. Éppen a dekrétumok hatályossága miatt nem lehet szó kárpótlásról, az eddigi restitúciós törvények ugyanis a politikai szemfényvesztésen túl másra nem igazán voltak használhatók.

A cseh-szlovák vezetés már a legelső, az 1990. évi restitúciós törvény megalkotásával nyilvánvalóvá tette, hogy a kisemmizett magyarságnak esélye sincs a jóvátételre. A 229/91 sz. törvény 12 §-a ugyanis kimondja, hogy az ingatlanvagyonra annak van elővásárlási joga, akinek annak idején kiutalták, az eredeti tulajdonos csak akkor igényelheti vissza, ha a betelepített nem tart rá igényt.

A következő, 1991. évi restitúciós törvény szintén rendkívül diszkriminatív volt a magyarokkal szemben, hiszen kizárólag az 1948 után elkobzott vagyonok visszaigénylését tette lehetővé. A dekrétumok értelmében elkobzott tulajdonra vonatkozó kárpótlásról tehát szó sincs. Mi több: a törvény értelmében a magyarok számára a visszaigénylés felső határa ötven hektár volt.

Az 1994. évi restitúció az előző kiegészítésének tekinthető, hiszen szintén az 1948 után elkobzott ingatlanokra vonatkozik, annyit megengedve, hogy most már mindenki számára 250 hektárban szabja meg a visszakövetelhető

földterület nagyságát.

Sem a huszonegyedik század, sem az európai uniós tagság nem hozta be az európai szellemet Szlovákiába, hiszen a 2003. október 24-én elfogadott földtörvény is csak az 1948 után elkobzott földek visszaigénylését teszi lehetővé, az 1945 és 1948 között elrabolt magyar földek visszaszerzésére tehát továbbra sincs lehetőség, legalábbis a hatályos szlovák törvények szerint. Ez még további feladatokat és kihívásokat ró a szlovákiai magyar érdekképviselőre, de a magyar diplomáciára is.

A felvidéki magyarság kezdettől fogva az Európai Uniótól várta a jogfosztó rendeletek ügyének megoldását. Nem is tehetett másként, hiszen annak idején a Magyar Koalíció Pártja a koalíciós szerződésben vállalta, hogy nem fogja feszegetni a dekrétumokat. A többi kezdeményezés pedig túl gyenge volt ahhoz, hogy látványos eredményt érjen el.

Számos nemzetközi tekintélyű politikus is tiltakozott az elnöki rendeletek ellen, így például a tavaly elhunyt Habsburg Ottó is, aki ráadásul a tekintélyes prágai napilapnak, a Mladá Fronta Dnes-nek mondta el egyértelmű véleményét a dekrétumokról: *„Feszültnék érzem a cseh-német kapcsolatokat, s olyanok is maradnak, amíg a csehek nem nyilvánítják semmissé a Beneš-dekrétumokat. Nem csak a németek, de általában az európaiak számára is elfogadhatatlanok. Ez az emberi jogok abszolút megerősökölése. És ennek el kell tűnnie. Meg vagyok győződve arról, hogy azután a csehek és a németek kapcsolata páratlanul jó lesz. Elsősorban a fiatal cseh nemzedéken látom, hogy érdeke a jó kapcsolat, ápolja azt, s ez a helyes út”.*

Kétségtelen, hogy akadnak – ha csekély számban is – olyan cseh

politikuskok, akik valóban európai módon tekintenek a Beneš-dekrétumokra, s egy sötét korszak kellemetlen hagyatékának tartják, amit ideje lenne végre felülvizsgálni. A volt cseh miniszterelnök-helyettes 2003 tavaszán elhangzott szavai (az APA osztrák hírügynökség idézi) példaértékűek: *„A cseh kormánynak vennie kellene a bátorságot ahhoz, hogy sajátalkozó gesztust tegyen a Beneš-dekrétumokkal kapcsolatban. (...) A Beneš-dekrétumok némelyike, konkrétan a magyar és német kisebbséggel kapcsolatosak, förtelmes volt”.*

Az ilyen jellegű megnyilvánulások azonban a „saját” oldalról még a fehér hollónál is ritkábbak. A cseh és szlovák politikai élet szereplői ugyanis – bárhol is helyezkednek el a politikai palettán – abban tökéletesen egyetértenek, hogy a dekrétumok kérdéséhez nem szabad hozzányúlni, mert az kiszabadítaná a szellemet a palackból s beláthatatlan következményekkel járna.

Mindezek fényében természetesen egyáltalán nem meglepőek a legutóbbi napok-hetek fejleményei (ezekről a továbbiakban még lesz szó), például Gasparovic szlovák köztársasági elnök és Miroslava Nemcová cseh képviselőházi elnök találkozájának „tapasztalatai”: a két politikus annak kapcsán, hogy a téma a közelmúltban az Európai Parlament petíciós bizottságában napirendre került, (új)fontosítottan elutasította a dekrétumok felülvizsgálatát. Amint azt Nemcová egyértelművé tette: *„Mindkét ország egyetért abban, hogy ez egy befejezett ügy, a múltra vonatkozik, és mi nem engedjük meg ennek a kérdésnek az újbóli megnyitását vagy felülvizsgálatát, hogy utólag ártékelhessék a második világháború eredményeit”.* Az álláspontok összeférhetetlennek tű-

nő ellentétét jól jelzi, hogy Bagó Zoltán fideszes európai parlamenti képviselő minderre úgy reagált, hogy szerintem ez nem más, mint a kérdés teljes félremagyarázása: *„Szakmaiatlan az egész kérdést összevonni, mi csak azt a jogtechnikai lépést szeretnénk, ha az EU alapjogait sértő kollektív bűnösség elvét tartalmazó néhány jogszabályi helyet a szlovák törvényhozók deregulációval kivegyék a hatályos jogrendjükből, hiszen ez Uniós kötelezettségük. Ezért erőltetem az ügyet a Parlamentben, és ezért intéztem kérdést az Európai Bizottsághoz is, amelyben azt kérdeztem a testülettől, hogy mikor kötelezi arra Szlovákiát, hogy a diszkriminatív rendeleteket távolítsa el jogrendjéből. A levélben arra utaltam, hogy a pozsonyi parlament 2007-ben, tehát már az EU-csatlakozása után, nonszensz módon határozatot fogadott el arról, hogy a Beneš-dekrétumok a szlovák jogrend megkérdőjelezhetetlen részei. Jelenleg az Európai Parlament a szlovák kormány jogi álláspontját várja a Beneš-dekrétumokkal kapcsolatos petícióról, de ez a merev, a múlt szavadot és a Kis-Antantot idéző megnyilatkozás nem jó előjel szerintem a hivatalos válasz szempontjából. Hiába szeretné a szlovák politika ezt lezárni, én nem hagyom ezt annyiban”.*

A képviselő utolsó mondata akár végszóként is megállja helyét, hiszen másképpen nem is lehet leszámolni Beneš elnök gyászos örökségével. Nem szabad annyiban hagyni, hogy a szlovák – és ezen keresztül az európai – jogrend részei maradhassanak a dekrétumok az azokat megerősítő parlamenti határozattal együtt. S mindez ráadásul csak a kezdet, avagy előfeltétele annak, hogy jóvátételről egyáltalán szólni lehessen. Márpedig a cél nem lehet ennél kevesebb...

BAUER EDIT:

A történelem sikátorai, avagy Beneš titkos javaslata

A történelemhez nem fűz az átlagosnál erősebb vonzalom, valószínűleg azért, mert túl sokszor tapasztaltam meg azt, hogyan lehet a múltat az aktuális politikai ambícióknak alárendelni, a pillanatnyi igények szerint átírni, a tényeket kiforgatni, mítoszokat valóságként eladni. Így kapott Svätopluk haló poraiban királyi koronát, igaz, csak egy „pór” miniszterelnöktől, s egy másik volt miniszterelnök szerint így avanszált a szlovák nyelv az egyik legősibb liturgiai nyelvvé...

Bauer Edit, az MKP EP-képviselője

Munkám során azonban sok mindent be kellett pótolnom, amit az iskolában nem tanítanak, s a történelemtankönyvek sem tartanak említésre méltónak. Nemrégiben Schöpflin György professzor hívta fel a figyelmemet egy 1991-ben megjelent cikkre, s mivel számomra ismeretlen adatokat közöl a szerző, gondolom, kevesen ismerhetik. Akik pedig ismerik, valamilyen oknál fogva jobbnak látják hallgatni róluk. A szerző Josef Kalvoda (1923-1999), történész, politológus, cseh származású, amerikai egyetemeken tanított. Több könyve jelent meg, a 20. század, elsősorban csehszlovák történelmével foglalkozott. A cikk, amelyről írni szeretnék, 1991-ben jelent meg és a Müncheni Egyezmény előzményeit helyezi új megvilágításba. 1937 januárjában érkezett el a hír Prágába, hogy Németország Csehszlovákia megszállását tervezi, de akkor még a birodalom a német katonai vezetés szerint sem állt készen arra, hogy háborút indítson. Benešről tudni lehetett, hogy hitt a szerződéseken és az egyezményekben, ezért nyilván

nem volt meglepő, hogy egy barátsági és együttműködési szerződéstervezetet küldött Berlinbe, amelyre azonban sohasem jött válasz. Közben Csehszlovákiát számos bíráló érte a kisebbségek helyzete miatt. A szövetséges hatalmak közt vita folyt a nagyszámú német kisebbség helyzetéről. Az angol felvetésre az a válasz fogalmazódott meg, hogy a franciák voltak azok, akik az első világháború után ragaszkodtak ahhoz, hogy minél több német kerüljön át Csehszlovákiába, hogy Németországot ezzel is gyengítsék. 1938 szeptemberében Beneš Jaromír Nečas, a kormány egyik tagját titkos küldetással Párizsba és Londonba küldte. A legnagyobb titoktartás mellett Beneš a szudéta-kérdés megoldására vonatkozó tervét bízta rá. Beneš kézzel írt instrukciója szerint a személyes küldöttnek titokban kellett tartania, hogy a javaslat Beneštől jött, és tilos volt bármit is nyilvánosságra hoznia belőle. A lényege a szudétanémet kérdés rendezésére tett javaslat, az ún. 5. terv. A területet, amiről Csehszlovákia lemondana, Párizs és Lon-

don megegyezése eredményének kellett volna feltüntetni, és mint „csomagot” Hitler elé terjeszteni. A kérdés az, hogy mi volt a csomagban. Beneš szerint másfél-két millió szudétanémet és 4-6 ezer négyzetkilométer. A küldetés tényét az akkori párizsi csehszlovák nagykövet, Osuský előtt is titokban tartották, sőt Nečasnak úgy kellett tárgyalnia partnereivel, hogy azok se tájékoztassák a javaslatról Osuskýt.

Beneš arra is kitért, hogy ezt a kérdést nem lehet népszavazás tárgyává tenni, mert ez az ország szétdarabolásához vezetne. Az írásos utasítás utolsó mondata szerint a kézzel írt instrukciót meg kell semmisíteni. (3. Tyto papírý zničit.) Nečas ezt saját személye védelmében nem tette meg. Nečas a második világháború idején Beneš személyesen kérte, nyilatkozza azt, hogy nem járt 1938-ban Londonban és Párizsban, illetve az út saját kezdeményezésére történt. Nečas ezt sohasem tette meg, s 1945-ben Angliában hunyt el. Mivel azonban a legtöbb titok előbb-utóbb kiderül, a prágai francia nagykövet azt

ThDr. KARAFFA JÁNOS:

A múlt kísértetei még köztünk járnak

Karaffa János

Az elmúlt évszázadban Közép-Európa nemzeteinek kapcsolatát javarészt az ellenségeskedés, gyűlölködés, diszkrimináció jellemezte. Ennek egyik formája volt az ún. beneši dekrétumok kiadása, amely a csehszlovákiai németek és magyarok háború utáni jogfosztását és szülőföldjükről való elűldözését alapozta meg. A dekrétumokkal kapcsolatban az érintett országok részéről különböző álláspontok fogalmazódtak meg, és ezek ma is konfliktus forrásai köztük, de többségükben próbálják ezt civilizált módon kezelni.

Ebben a feszült helyzetben az egyházi vezetők szava lehet az, ami gyógyírként hat a fájdalmas sebekre és utat mutathat a közös jövőbe. Ilyen megnyilatkozást tett 2002-ben Christoph Schönborn bécsi érsek-bíboros, aki annak a véleményének adott hangot, hogy a történelmi konfliktusokat az érintett feleknek együttes erővel kell feldolgozniuk. Schönborn érsek, akit szudétanémetként annak idején ugyancsak Csehországból telepítettek ki, leszögezte: „A dekrétumok az emberi jogok szempontjából tarthatatlanok. Még ha részben az akkori körülmények befolyásolták is a kiadásukat, ma már semmiképp sem lehet egyetérteni velük. Szükségessé vált, hogy pontot tegyünk az ügy végére.”

Az Osztrák Katolikus Egyház prominens személyiségének véleménye is arra utal, hogy az embertelenséggel, az igazságtalansággal szembeni fellépés az Egyház feladatai közé tartozik. Ezt a feladatot teljesítette Mindszenty József bíborosunk is 1945 után, amikor fellépett a csehszlovákiai magyarság védelmében, kijelent-

ve: „Kötelességemnek érzem, hogy mikor a katolikus magyar híveket, másfél évvel a háború befejezése után ilyen brutális módon deportálják –a fasiszták által végrehajtott deportálásokhoz hasonló módon-, ezeréves otthonukból, templomuk, temetőjük és iskoláik mellől, kérjem a világ közvéleményének támogatását a deportálások megszüntetéséhez.”

Az Egyháznak feladata a kiengeztelődés, a megbocsátás hirdetése is. Ehhez azonban legalább két félre van szükség. Az egyik megbocsát, a másik pedig elfogadja vagy elutasítja a bocsánatot, attól függően, hogy beismerte és megbánta-e az elkövetett bűnt. A megsértett igazságosság helyreállítása a kiengeztelődés elengedhetetlen követelménye, amely nélkül csak látszat-megbékélés jöhet létre, amely tovább mélyíti a sérelmeket és a sebeket. Különösen fontos a bűn néven való nevezése, és a jogtalanság elítélése olyan időkben, amikor egyesek újabb jogtalanságot kívánnak elkövetni – meg akarják újra fosztani az identitásukat felvállaló ma-

gyarokat állampolgárságuktól. A nemzeti uszítás nagymesterei olykor szocialista, máskor keresztény és demokrata álarcban készülnek az újabb jogfosztásra, üldöztetésre és büntetéssel fenyegetik a felvidéki magyarokat. Ezek a viszálykodást szító erők a múlt kísérteteivel, a nacionalista gyűlölet és a nemzeti alapon történő diszkrimináció rémeivel ijesztgetnek a 21. század Európájában. Hiába hangoztatják ugyanezek az integráció, az együttműködés, a megbékélés szükségességét, ha tetteik annak ellenkezőjéről tanúskodnak. Ahogy az evangélium mondja: „Gyümölcseiről ismeritek meg a fát!”

A múlt kísérteteinek élesztgetése helyett az elkövetett bűnökért, jogtalanságokért bocsánatot kérve, keresni kellene az egyetemes keresztény alapokon nyugvó jövő közös építésének útját. Amíg ez nem történik meg, addig tovább fognak ijesztgetni a nemzeti színű maskarába öltözött kísértetek. Mi azonban ne hagyjuk, hogy ellopják tőlünk keresztény és magyar kincseinket és jövőnket!

Petíció az Európai Unió Parlamentjéhez

Hahn-Seidl Alida, a németországi Hunnia Baráti Kör képviselője és Juhász Imre, a Független Rendészeti Panasztestület elnöke 2012. január 12-én Brüsszelben – Bagó Zoltán fideszes EP-képviselő közreműködésével – az alapjogi charta által biztosított petíciós joggal élve fordult az Európai Parlamenthez a Beneš-dekrétumok ügyében. Azt ugyan túlzás lenne állítani, hogy ezzel máris lavinát indítottak el, hiszen az Unió

malmai jellemzően lassan örölnék, legalábbis ha ilyen „kényes” ügyekről van szó. Egészen júniusig kellett várni arra a döntésre, miszerint a petíciót befogadták – magyarul érdeemben is foglalkozniuk kell a kérdéssel. „Nem várható az ügy gyors lezárásra, de az is eredmény, hogy a petíciós bizottság tovább kell hogy vigye az Európai Bizottság elé. Az elhúzódó eljárás alatt van remény pozitív elmozdulásra a szlovák kormányzati tényezők részéről” – mondta Juhász Imre.

*Hahn-Seidl Alida, Juhász Imre és Bagó Zoltán
sajtótájékoztatója*

I. A PETÍCIÓ SZÖVEGE

Az Európai Unió Alapjogi Chartája 44. cikkében biztosított petíciós jog alapján alulírottak, mint uniós polgárok, az alábbi petícióval fordulunk az Európai Parlamenthez.

Kérjük, hogy az Európai Parlament tűzze napirendre a Beneš-dekrétumok, a Szlovák Nemzeti Tanács és egyéb a (cseh)szlovák hivatalos szervek által a kérdéses időszakban alkotott – és a magyar és német kisebbséget súlyosan diszkrimináló jogszabályok ügyét. Ennek során vizsgálja meg azok európai uniós jogrendszerrel való összeegyeztethetőségét.

Kérjük, hogy a Parlament határozatban szólítsa fel Szlovákiát, hogy az Szlovák Nemzeti Tanács 2007. évi 1487. sz. határozatát, illetve a Beneš-dekrétumok közül a még hatályban lévő inkriminált jogszabályokat – beleértve az 1948. február 25-e előtt jogellenes cselekedetek miatti kártérítést kizáró törvényt is – dereguláció útján helyezze hatályon kívül. Továbbá ezen jogszabályok illetve a hatályban nem lévők miatti joggyakorlat, a Szlovákia (a volt Csehszlovák Köztársaság alkotórésze), illetve a volt Csehszlovák állam által elkövetett bűnök vonatkozásában pedig kövessék meg a szlovákiai magyarságot és németiséget, illetve fizessenek méltányos kárpótlást számukra a vagyoneklobzások és a lelki megpróbáltatások miatt. Szlovákia vonja felelősségre a még életben lévő és emberiség/emberiesség elleni bűntetteket elkövető állampolgárait (ilyen kárpótlást nyújtott ingatlanvagyonuk elkobzásáért pl. Csehország a jelenleg is cseh állampolgár szudétanémeteknek).

Kérjük, hogy a megfelelő válasz elmaradása, illetve a tömeges emberi jogszértést fenntartó szlovák reakció esetén éljen az EUSZ 7. cikke (1) bek.-e szerinti jogával és

javasolja a tanácsnak, hogy állapítsa meg: fennáll az egyértelmű veszélye annak, hogy egy tagállam súlyosan megsérti az EUSZ 2. cikkben említett értékeket. Kezdeményezze a Tanácsnál, hogy állapítsa meg: Szlovákia súlyosan és tartósan megsérti a 2. cikkben említett értékeket és fontolja meg Szlovákia tagsági jogainak felfüggesztését, beleértve kormányának képviselőjét a Tanácsban megillető szavazati jogokat is.

Az Európai Unióról szóló szerződés [EUSZ] 2. cikk kimondja:

Az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul. Ezek az értékek közősek a tagállamokban, a pluralizmus, a megkülönböztetés tilalma, a tolerancia, az igazságosság, a szolidaritás, valamint a nők és a férfiak közötti egyenlőség társadalmában.

Európai Unióról szóló szerződés [EUSZ] 6. cikk (1) bek. arról rendelkezik, hogy az Unió elismeri az Európai Unió Alapjogi Chartájának 2000. december 7-i, Strasbourgban 2007. december 12-én kiigazított szövegében foglalt jogokat, szabadságokat és elveket; e Charta ugyanolyan jogi kötőerővel bír, mint a Szerződések.

A Beneš-dekrétumok egy része súlyosan sérti az Európai Unió jogrendszerét, a felhívott alapszerződési rendelkezéseket és az azzal egy szinten lévő Alapjogi Chartát, illetve az Európai Emberi Jogi Egyezményt:

● 1. cikk Az emberi méltóság

Az emberi méltóság sérthetetlen. Tiszteletben kell tartani, és védelmezni kell. Vajon miként érvenyesül 600.000, Szlovákia mai

területén élő, magyar tekintetében az emberi méltóság, ha kollektív megbélyegzésükért, meghurcoltatásukért, nincstelenné tételükért senki sem kért bocsánatot a szlovák hatalmi szervek részéről, illetve 2007-ben meg is erősítette a Beneš-dekrétumokat törvényhozó szervének határozatával.

● 2. cikk Az élethez való jog

Sokakat a Beneš-dekrétumok alapján meghurcoltak, kitelepítettek, másokat bírói ítélet nélkül kivégeztek. Halálukért senkit sem kárpótoltak, senkit meg nem követtek.

● 6. cikk A szabadsághoz és biztonsághoz való jog. Az oktatáshoz való jog

Mindenkinek joga van az oktatáshoz, valamint a szakképzésben és a továbbképzésben való részvételhez. *A szabadságot és biztonságot nem garantálhatják olyan törvények, amelyeket (pl. a hasonló Nürnbergi Törvényekkel szemben - soha nem helyeztek hatályon kívül).*

● 12. cikk A gyülekezés és az egyesülés szabadsága

Miután a Beneš-dekrétumok alapján feloszlatták a magyar egyesületeket, olyan csapást mértek a civil társadalom önszerveződésére, amely azóta sem tudja ezt kiheverni, különös tekintettel arra, hogy ez vagyoneklobzással párosult. Amit azóta nem tettek jóvá.

● 14. cikk Az oktatáshoz való jog

Az 1944/45-ben a Beneš-dekrétumokkal bezárt magyar iskolák összessége azóta sem nyílt meg újra. A magyar iskoláskorúak kb. 30%-a szlovák nyelvű iskolában tanul, elősegítve az asszimilációt.

● 17. cikk A tulajdonhoz való jog, 47. cikk A hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljárás

ráshoz való jog; Európai Emberi Jogi Egyezmény 13. Cikke és 1. Fakultatív Jegyzőkönyvének 1. Cikke

A magánszemélyeket és közületeket sújtó vagyonek Kobzás következményeit soha nem számolták fel, nem kompenzálták és minden reparációs törvény kizárja az 1944-1948 február 25-e közötti időszak jogsértéseinek jóvátételét. Ez egyébként sérti az ugyancsak az európai uniós jog részét képező Európai Emberi Jogi Egyezmény 13. Cikkében foglalt hatékony jogorvoslathoz való jogot, illetve 1. Fakultatív Jegyzőkönyvének 1. Cikkét a vagyonek Kobzások kapcsán, mivel a tulajdonhoz való jogot védi, és ez a tulajdonjog ma sincs a jogos tulajdonosok, illetve leszármazottaik tulajdonában. Ne feledjük, hogy a tulajdoni igények elévülésének kizártsága amúgy is legfeljebb elodázhathatja a rendezést.

● **20. cikk A törvény előtti egyenlőség, 21. cikk A megkülönböztetés tilalma,**

49. cikk A bűncselekmények és büntetések törvényességének és arányosságának elvei

A törvény előtt mindenki egyenlő. De nem Szlovákiában, ahol a magyarságot ma is megbélyegzik a Beneš-dekrétumok, továbbá a Csehszlovák Ideiglenes Nemzetgyűlés 1946. évi 115. törvénnyel kizárta azon bűnösök büntetőjogi felelősségre vonását, akik a magyarság sérelmére háborús és népellenes bűncselekményeket követtek el 1938. szeptember 30. és 1945. október 28. között.

● **22. cikk A kulturális, vallási és nyelvi sokféleség**

Szlovákia kulturális, vallási és nyelvi sokféleségét voltak hivatva megszüntetni bizonyos Beneš-dekrétumok, amelyek pl. azokat személyeket engedték vissza az állampolgársági kötelékbe (miu-

tán minden magyart megfosztottak állampolgárságuktól), akik megtagadták magyarságukat. A „reszlovakizáció” jelszavával megváltoztatták az etnikai arányokat és korábbi magyar többségű területeket szlovákosítottak el. Ez a folyamat azóta is tart.

II. ÖSSZEFOGLALÓ-INDOKOLÁS

2007. évi 1487. sz. határozatával (továbbiakban: határozat) a legfőbb szlovák törvényhozó szerv, a Szlovák Nemzeti Tanács (SzNT) megdőbbentő döntést hozott:

A határozat rögzíti, hogy az 1944–1948 között alkotott ún. Beneš-dekrétumok⁽¹⁾ és az azokat kiegészítő egyéb jogfosztó jogszabályok (együtt a továbbiakban: Beneš-dekrétumok) következtében Szlovákiában kialakult jogi és tulajdonjogi viszonyok megkérdőjelezhetetlenek, érinthetetlenek, és megváltoztathatatlanok.

Fontos leszögezni, hogy a tárgyi petíció nem Csehszlovákiával, nem Csehországgal kapcsolatos, hanem csak és kizárólag Szlovákiával.

Tekintettel az egykor létezett Csehszlovákia érintettségére, rá kívánunk mutatni a különbségekre, amelyek Csehország és Szlovákia között fennállnak a Beneš-dekrétumok vonatkozásában:

Csehország Európai Uniós csatlakozásakor kiküldött jogászokból álló bizottság által készített –Frowein-report– kizárólag Csehország vonatkozásában vizsgálta a Beneš-dekrétumokat. Tekintettel arra, hogy Szlovákia önállóan –már 1944 szeptemberében⁽²⁾ is és azt követően is – alkotott a területén élő magyar kisebbséget kollektíven diszkrimináló jogszabályokat és folytatott diszkriminatív gyakorlatot⁽³⁾. A cseh és a szlovák

ország rész a tételes jog és a gyakorlat alapján sem mosható össze, az egykori Csehszlovákia két ország részét, illetőleg a mai (1993. január 1-től önálló) két országot külön kell és lehet vizsgálni.

További különbség, hogy Szlovákia – semmibe véve az Európai Unió elsődleges és másodlagos joganyagát – törvényhozásának (SzNT) határozatával (2007. évi 1487. sz.. Határozat), Európai Unió tagsága alatt erősítette meg a Beneš-dekrétumokat és az egyéb, tárgyi időszakban hozott jogfosztó jogszabályokat, fenntartva ezzel a közel 600.000 főt számláló szlovákiai magyarság diszkriminációját. A határozat összeegyeztethetetlen a XXI. század egyesült Európájának eszméjével, és az emberi jogokkal⁽⁴⁾.

Jelen Petíció elsődlegesen éppen arra irányul, hogy az Európai Unió Parlamentje tegyen lépéseket annak érdekében, hogy Szlovákia vonja vissza 2007. évi 1487. sz. határozatot, illetve annak a magyarságot diszkrimináló dekrétumokra vonatkozó részét, kifejezve és garantálva ezáltal, hogy magyar nemzetiségű állampolgárai (akik egyébként uniós állampolgárok is) diszkriminációmentesen élhessenek őseik földjén, a melyet két világháború és a folyamatos jogfosztások ellenére sem hagytak el.

Megjegyezzük, hogy a Beneš-dekrétumokhoz való feltétlen ragaszkodás szintjeiben is van különbség a két ország között, tekintettel arra, hogy pl. Csehország kártalanította⁽⁵⁾ azokat a cseh állampolgárokat, akiket a Beneš-dekrétumok hátrányosan érintettek ingatlanvagyonukat illetően. Tisztában vagyunk azzal, hogy a Beneš-dekrétumok nem mindegyike tekinthető diszkriminatív-nak és nyilvánvaló, hogy ezekre vonatkozóan nem foglalmaztuk

meg aggályainkat. A diszkriminatív jogszabályok elválasztásához azonban valamennyi, kérdéses időszakban hozott jogszabályt felül kell vizsgálni, mivel azok döntő többségét soha senki nem helyezte hatályon kívül⁽⁶⁾. És egy jogszabály nem csak akkor hatályosul, amikor megalkotják, hanem a rendelkezéseinek végrehajtásával kialakult állapot felett is „örkődik” egészen hatályon kívül helyezéséig. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a szlovákiai bíróságok minden a Beneš-dekrétumok jogsértő gyakorlatára alapján keletkezett vagyoni hátránnyal (konfiskálás) összefüggő kárpótlással kapcsolatos keresetet elutasítanak a mai napig. A strasbourgi Emberi Jogi Bíróság tudomásunk szerint csak egyszer foglalkozott a tárgyi kérdéssel, amikor a „Vargová”-ügyben kimondta ugyan, hogy az ügy szlovákiai elhúzódnása sértette a kérelmező emberi jogait (ésszerű időn belüli döntéshozatal), de a kárpótlás kérdésében nem foglalt állást érdemben⁽⁷⁾. A Beneš-dekrétumokat nemzetközi jogi problémaként felfogva a szakirodalom általában hangsúlyozza, hogy a mai emberi jogvédelmi rendszerek védőhálóján e dekrétumok fennakadnának. De ugyanakkor rögzítik, hogy a nemzetközi jog nem ismeri el a visszaható hatályt. Ezt azonban ilyen egyértelműen nem jelenthetjük ki, mivel épp a háborús és népellenes bűncselekmények (mai nevükön emberiség vagy emberiség elleni bűntettek) kapcsán maga a nemzetközi jog törte át ezt az alapelvet, illetve néhány rendkívül fontos, és a Beneš-dekrétumok alkalmazása idején már hatályos nemzetközi jogforrással is ütköznek a sérelmezett dekrétumok. Sokszor hallhatjuk a Beneš-dekrétumokról, hogy „mindez már jogtörténet”, a „dekrétumok alapján nem jönnek létre

új jogviszonyok”, „már nem alkalmazzák a Beneš-dekrétumokat” stb. Fel kell azonban tenni a kérdést: mi szükség akkor megerősítésükre, mi a helyzet a Csehszágba erőszakkal kitelepített és ott ragadt magyarokkal, a kitoloncoltakkal, az anyanyelvi oktatást évekig nélkülöző egykori (és részben mai) gyerekekkel, a vagyonelkobzást jóvá tevő kárpótlás elmaradásával, a jogfosztást ma is megváltoztathatatlanak tekintő jogértelmezéssel, a tulajdoni igényeket és a vagyoni kárpótlást elutasító bírói ítéletekkel. Hogyan lehet az egy európai uniós országban, hogy háborús és népellenes (emberiség/emberiség elleni) bűncselekmények elkövetői halálukig büntetlenséget élvezzenek? Ezek a jogtipró intézkedések tehát ma is élnek, napjainkban is hatnak. A törvénytárak mellett az egyesületek vagy a cégek nyilvántartásában, a magyarság kollektív tudatában mindenképpen jelen vannak a Beneš-dekrétumok és megerősítésük kifejezi azt, hogy miként is viseltetik a mai Szlovákia a magyar nemzeti kisebbséggel, és milyen jövőt szán a magyaroknak. Ugyanakkor tükröt tartanak az Európai Uniónak is, amely nem tűrheti az ilyen jellegű kollektív jogfosztás európaizálását és azt az üzenetet, hogy mindez konform az Európai Unió jogrendszerével.

A Beneš-dekrétumok – fentiekben részletezett álláspontunk szerint – ellentétesek az Európai Emberi Jogi Egyezményrel (amelyhez az Európai Unió is csatlakozott), az Európai Unióról Szóló Szerződés 2. és 6. cikkével az Alapszerződések szintjére emelt Alapjogi Charta hivatkozott rendelkezéseivel. A Beneš-dekrétumok egy része más nemzetközi jogi szabályokkal (az ENSZ Alapokmányával, a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútu-

mával, a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányával)⁽⁸⁾, sem fér össze. Ezeket csak a teljesség igényétől vezéreltetve említjük meg, mivel nem európai uniós jogról van szó.

Hangsúlyozni kell, hogy az inkriminált Beneš-dekrétumok nem a békerendszer részei, hanem egy ördögi nemzetállami akció az őshonos kisebbségek felszámolására. Több, mint 66 évvel a II. világháború befejezése után egyébként sincsenek vesztesek és győztesek, csak jogsértők és áldozatok – azaz emberek. Jelen Petíció tehát arra irányul, hogy az Európai Unió Parlamentje érje el Szlovákiánál, hogy vizsgálja felül a Beneš-dekrétumokat és deregulálja jogrendjéből az Európai Unió jogrendjével összeférhetetlen jogszabályokat, garantálva ezáltal, hogy magyar nemzetiségű állampolgárai (akik egyébként uniós állampolgárok is) diszkriminációmentesen élhessenek őseik földjén, szülőföldjükön, melyet két világháború és a folyamatos jogfosztások ellenére sem hagytak el.

Brüsszel, 2012. január 12-én

Dr. Juhász Imre, magyar állampolgár

Hahn-Seidl Alida, magyar-német állampolgár

Hivatkozások:

(1) A Beneš-dekrétumok kifejezés gyűjtőnév. Ezen 1944 és 1948 között alkotott „jogszabályok” tekintélyes részét Eduard Beneš 1938-ban lemondott, magát mégis emigráns csehszlovák köztársasági elnöknek kikiáltó és elismertető személy adta ki - részben az emigrációban, részben már újra, tényleges csehszlovák köztársasági elnökként. Ezen elnöki dekrétumokat utólag, visszamenőleges hatállyal emelte törvényerőre a

Csehszlovák Nemzetgyűlés az 1946. évi 57. sz. alkotmánytörvénnyel. Növelte a dekrétumok számát számos, a csehszlovák föderális törvényhozás továbbá a cseh és szlovák (Szlovákiában a Szlovák Nemzeti Tanács) tartományi parlamentek és a közigazgatás szervei (Szlovákiában a megbízotti hivatalok) által alkotott jogszabály is.

(2) Pl. az összes magyar iskola betiltásáról szóló SzNT rendelet

(3) Elkobozták *Beneš 108/1945. sz. dekrétuma*, illetve az *SzNT 1945. évi 64., 104. sz. rendelete* alapján – miután már korábban megszületett *Beneš 5/1945. sz. dekrétuma* a vagyontárgyak nemzeti gondnokság alá helyezéséről (pl. a SzNT ezt – az 1939 és 1944 között fennálló fasiszta Szlovák Állam és a Cseh-Morva Protektorátus alatti tulajdonszerzések eltérő megítélése, konkrétan az elrekvirált zsidó vagyontárgyak megtartásának okán – nem is engedte hatályosulni Szlovákia területén, helyette saját azonos tartalmú jogforrást alkotott: *1945. évi 50. rendelet*) – a teljes szlovákiai magyarság vagyonát, legyen az magánszemélyé, párté, egyesületé vagy más társulása. Elkoboztak pl. magyaroktól (és kisebb számban németektől) a *1945/4. sz. SzNT elnökségi rendelet* alapján 595.222 Ha földet (ebből 300.000 Ha erdő), amely 73.304 esetet és 293 magyarlakta települést jelent! Természetesen ezek a vagyontárgyak nagyrészt soha nem kerültek vissza jogos tulajdonosukhoz.

(4) A határozat **preambuluma** a kommunista évtizedeket idéző kelet-közép európai államközi viszonyokra jellemző, semmitmondó, hangzatos célokat fogalmaz meg, mint pl. „a Magyar

Köztársasággal való jószomszédi kapcsolatok fejlesztésének szándéka”. A deklarált szándék és a tettek között egyrészt áthidalhatatlan úr táton, másrészt a tisztességes az lenne, ha a magyarság és szlovákság jó(szomszédi) kapcsolatára törekednének beleértve a több, mint 600.000 szlovákiai magyart is.

A **határozat az első pontban** rögzíti, hogy az ún. Beneš-dekrétumokat és az azokat kiegészítő egyéb jogfosztó jogszabályokat (együtt a továbbiakban: Beneš-dekrétumok) a szövetséges nagyhatalmak potsdami értekezletén megfogalmazott nemzetközi jogelvek alapján hozták meg. Ez annyiban felel meg a valóságnak, hogy a potsdami értekezlet a németek kitelepítésének ügyét napirendre véve, a kollektív bűnösség II. világháborúban már megbukott elvét éltette tovább. Nemzetközi jogelvi minőségről azonban a potsdami értekezlet nem volt hivatott döntést hozni. Tegyük hozzá nem is hozott. Az sem igényel különösebb bizonyítást, hogy a kollektív bűnösség azóta sem vált általánosan elfogadott jogelvvé, illetve a nemzetközi jog azt kifejezetten elutasítja. Maga az inkrimált határozat is – a közvélemény félrevezetésének nyilvánvaló szándékával – ezután szavakban elítéli a kollektív bűnösség elvét. Azt a kollektív bűnösséget, amely teljes egészében áthaltotta a magyar és német kisebbséggel szembeni korabeli (cseh)szlovák politikát 1944-1948-ig, amely szlovák politikát bizonyos értelemben – a Beneš-dekrétumokhoz való görcsös ragaszkodással – ma is a kollektív bűnösség elvének elfogadása jellemzi. Különösen látható ez a félrevezetésre irányuló szándék

a **határozat 2. pontjának** azon kijelentésében, hogy a Beneš-dekrétumok nem eredményeztek

diszkriminatív gyakorlatot. Ezzel ugyanis az SzNT elismeri, hogy a Beneš-dekrétumok elméletben ezek szerint diszkriminatívak voltak, másrészt tagadja mindazt a megaláztatást és szenvedést, amit az érintetteknek el kellett viselni, csak azért, mert korábban magyarnak, vagy németnek vallották magukat. Pedig a történelmi tények még ügyes diplomáciával sem tagadhatóak le és azt sem kell hangsúlyoznunk, hogy milyen kényes terület ez, és milyen helytelen asszociációkhoz vezethet. A Beneš-dekrétumok által előírt intézkedések során az alanyi körbe többnyire az „állami szempontból megbízhatatlan” jelzővel ellátott személyek kerültek. És természetesen állami szempontból megbízhatatlannak elsősorban a magyar és német nemzetiségű személyek számítottak. Több dekrétum már címében is a diszkrimináció iskolapéldája, mivel kifejezetten megnevezi a németeket és magyarokat (ilyen volt a 98 dekrétumból 13), mint az adott dekrétum rendelkezéseinek alanyát.

(5) 1992. évi 243. sz. törvény szerint a Beneš-dekrétumokkal elkönfiskált ingatlanjaikért illeti meg a kárpótlási igény a cseh állampolgárokat.

(6) A teljesség igénye nélkül – a letagadhatatlan tényeket alátámasztandó – álljon itt néhány adat:

• Deportáltak a (cseh)szlovák hatóságok közmunkára hivatkozással (betegeket, öregeket, várandós nőket, diákokat is beleértve) katonai és csendőri erők bevetésével, két ütemben – saját statisztikájuk szerint – 9247, illetve 41.666 magyar embert (a magyar becslés szerint kb. 80.000 magyart érintett a deportálás) Csehszlovákia *Beneš 88/1945. sz. dekrétuma* alapján. A cél bevallottan

szláv elemekkel való felcserélésük, azaz Szlovákia etnikai térképének megváltoztatása volt. (Ezt a célt támasztja alá a csak cseh országrészekre érvényes 28/1945. sz. dekrétum, amely már címében is „a németek, a magyarok és az állam más ellenségei mezőgazdasági földjének cseh, szlovák, valamint más szláv földművesekkel való betelepítéséről” szól), illetve az a tény, hogy Szlovákiába csak egy részük térhetett évek múlva vissza, általában nem korábbi otthonába. Megjegyezzük, hogy deportálásuk idején a szlovákiai magyarok (így a deportáltak is) már nem voltak szlovák állampolgárok, mivel kollektíven megfosztották őket állampolgárságuktól (Beneš 33/1945. sz. dekrétuma alapján);

- Mint már említettük elkobozták Beneš 108/1945. sz. dekrétuma, 5/1945. sz. dekrétuma, illetve az SzNT 1945. évi 50., 64., 104. sz. rendelete, és a 1945/4. sz. SzNT elnökségi rendelet alapján pl. magyaroktól (és kisebb számban németektől) 595.222 Ha földet (ebből 300.000 Ha erdő), amely 73.304 esetet és 293 magyarlakta települést jelent! Természetesen ezek a vagyontárgyak nagyrészt soha nem kerültek vissza jogos tulajdonosukhoz.

- Bezárták a magyarság iskoláit – szinte kivétel nélkül. Erről egyébként már 1944. szeptember 6-án, Beneš jóval megelőzve, döntött a szlovák nemzeti felkelésnek nevezett mozgalom vezető testülete, amely szintén Szlovák Nemzeti Tanács elnevezést viselte (SzNT 1944. évi 6. rendelet)

- Eltávolították a magyarokat (és németeket) az állami és más közhivatalokból, sőt, mint államilag megbízhatatlannak lényegében a magánalkalmazásukat (SzNT 1945. évi 69., 99. rendelet) is tiltották. Bírónak, ügyvédnek és közjegyzőnek is csak szláv nem-

zetiségű, nemzetileg és politikailag megbízható személyt lehetett alkalmazni (SzNT 1945. évi 82. rendelet).

És a sort hosszan lehetne folytatni, hiszen a jogfosztó intézkedések az ideiglenes nemzetgyűlési választásokkal sem értek véget, inkább fokozódtak (pl. a nemzetgyűlési választásokon sem aktív, sem passzív választójoggal nem rendelkeztek a magyarok az 1946. évi 28. tv. alapján).

(7) Vargová v. Szlovákia 52555/99. sz. ügy

(8) az ENSZ Alapokmánya (bár ez a Beneš-dekrétumok többségének kibocsátásakor még nem, de alkalmazásuk idején már hatályban volt), 1. Cikk (3) bek.-e, általánosságban – Szlovákia, mint ENSZ-tagállam számára is – előírja az emberi jogok diszkrimináció-mentes tiszteltetésének előmozdítását;

- a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútuma: a deportálás vagy a népesség erőszakos áttelepítését tiltja a nürnbergi per óta az akkor felállított Nemzetközi Katonai Tör-

vényszék Statútuma és ennek nyomán a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútuma (1998. Róma) 7. Cikk (1) bek. d.) pont. Mint említettük a Csehszlovák Ideiglenes Nemzetgyűlés 1946. évi 115. törvénnyel kizárta azon bűnösök büntetőjogi felelősségre vonását, akik a magyarság sérelmére háborús és népellenes bűncselekményeket követtek el 1938. szeptember 30. és 1945. október 28. között. Ezek a háborús bűnösök szabadon éltek le életüket és, ha még élnek, akkor köztünk járnak, azzal a törvényi védelemmel, hogy ők „elégítetelt adtak a megszállók vagy segítőik által elkövetett tettekért.”

- A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya: a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 2. Cikk (1)-(2) bek.-ei, különös tekintettel annak a nemzeti törvényhozások számára előírt azon kötelezettségre, hogy biztosítsák az Egyezményben előírt emberi jogokat, és annak megsértése esetén hatékony jogorvoslatot, illetve a 27. Cikk és ezzel a nemzeti kisebbségek jogait biztosító előírások.

CSONKA ÁKOS:

Öt percben a Beneš-dekrétumokról?

Öt perc. Ennyit szánt az Európai Parlament illetékes bizottsága a Beneš-dekrétumokra. Kollektív bűnösség, jogfosztás, jogtiprás, vagyonek kobzás, erőszakos kitelepítések, lakosságcsere, elszlovákosítás (reszlovakizáció), százazrek porig alázása, méltóságuk elvétele. Mindez sérelmi úton, agresszív módon - egy kávé és cigarettányi idő alatt.

A 21. században, a szuperdemokratikusnak kikiáltott Európai Unió keretein belül, annak egy vizsgáló szerve ennyi időt szentelt tizen-x millió állampolgárának sérelmére. Mert ez nem csak a felvidéki magyarság sérelme, hanem az összmagyarságé, sőt véleményem szerint minden jóérzésű emberé. Aki fel tudja emelni hangját az antiszemitizmus, a rasszizmus vagy akár a terrorizmus ellen, annak nem lehet kérdés ezen rendeletek elítélése sem. A második világháborút követő események Csehszlovákiában pedig fikarcnyival sem komolytalanabbak vagy alulértékelttek, mint volt a Holokauszt vagy bármi diktatórikus, antihumanista népsanyargatás, népirítás. Ennek ellenére mégis kérdés tárgya lehet máig. Normális viszonyok közt, ha az egyén igazságát jogérvényre kívánja juttatni, ezt

feljebb, állami- igazságszolgáltatási szinten tudja. Ám ebben az esetben pont innen jött a dőfés és nem volt kihez forduljanak (nevezhetjük akár állami terrorizmus-

nak?). Emberek, kik szülőföldjükön hontalanná, saját házukban nemkívánatossá váltak, kik reményüket veszítették, sok esetben kiszolgáltatottá váltak győztes nagyhatalmak által támogatott nacionalista érdekeknek, és ez mindmáig egy jogállamnak teljesen természetesennek tűnik, amit maximum elfeledni, mintsem jóvátenni kellene.

Azok az idők elmúltak. Azonban e sebek nem akarnak hegedni, főleg úgy nem, hogy pár éve, 2007-ben, a szlovák törvényhozás érvényben hagyta, sőt mi több: megerősítette, sérthetetlennek nyilvánította Edvard Beneš elnöki rendeleteit (dekrétumait). Lehet szűklátókörű, konzervatív fel fogású vagyok, de nagyszüleim, nemzetem megpróbáltatásait nem tudom csak úgy, hipp-hopp elfelejteni és mosolyogva továbblép-

ni. Azt mondják, majd ítél a történelem, hát most egy ítélőszék asztalán van a téma, ezrek vére, keserve, jajkiáltása 5 percre. Egy rögtönítélő bíróságon, gyorsított eljárásban, vagy egy koncepció perben is talán több időt szánnának mindekre. Mindezek ellenére velem együtt oly sokan kaptuk fel fejünket, hogy talán most, most felszínre tör az igazság, ha csak 5 perc is, lehet elég lesz. Végre bocsánatot kér az ország elődeinktől, tőlünk vagy akár gyermekeinktől. Miért is? Hogy gyűlöl minket!? Ha az Unió szabja ki a gesztust és nem őszintén jön, akkor van ugyan értelme? Megette a fene az egészet. 67 éves sérelmek, csakhogy vannak nekünk ma is 'Beneš dekrétumaink' - újkori dekrétumok, persze a korhoz mérten szépen becsomagolva, megmagyarázva, de ma is embereket fosztanak meg állampolgárságuktól, korlátoznak nyelvhasználatukban, vagy éppen hurcolnak meg igazságuk miatt. Ahogy '45-ben meg lehetett tenni, most éppen ezt meg lehet velünk tenni. Amik ellen ugyanúgy szélmalmoharcot vívunk, pedig már demokrácia van! Unió! És folyton-folyvást reménykedünk minduntalan. Tehát mit is szeretnénk? Mi is legyen ezzel a Benešsel, meg a dekrétumaival? Igazságot!? Aztán majd 70 év múlva egy hasonló szerv ismét kiszab egy bocsánatkérést a mostani jogsértésekért és így fog menni ez újra és újra az idők végezetéig? Én ezt valahogy másképp képzeltem el...

Petíciós bizottság: napirenden marad az ügy

Az Európai Parlament (EP) Petíciós Bizottsága szeptemberben tárgyalta a Beneš-dekrétumokat megerősítő 2007-es szlovák parlamenti határozat hatályon kívül helyezésére irányuló petícióról, és úgy döntött, napirenden marad az ügy.

A magánszemélyek januárban fogalmazott petíciója szerint az uniós alapértékekkel ellentétes a Beneš-dekrétumok egy része, így az érintetlenségüket kimondó öt évvel ezelőtti szlovákiai parlamenti határozat is.

Juhász Imre európai jogi magyarországi szakjogász, a petíció egyik kezdeményezője és benyújtója a bizottság ülésén emlékeztetett arra, hogy a magyarság a második világháborút lezáró párizsi békeszerződés után méltánytalan helyzetbe került. Juhász szerint a Beneš-dekrétumokat nem szabad egyfajta jogtörténetként szemlélni, hiszen nagyon sok tekintetben ma is az élő jog részét képezik (pl. szlovák háborús bűnösök büntetlensége), és a dekrétumok következményeit ma is elszenvedti a felvidéki magyarság, akárcsak a negyvenes éveket követően.

Hahn-Seidl Alida, a németországi Hunnia Baráti Kör képviselője, a petíció másik aláírója a zsidókat megvédelemző nürnbergi törvényekhez hasonlította a Beneš-dekrétumokat. Az Európai Bizottság képviselője a petíciós bizottságban elmondta, hogy az uniós jognak térben és időben korlátai vannak. Az időbeli korlátokra utalva rámutatott: az Európai Unió elődje 1957-ben jött létre, ezért nem foglalkozhat ezt megelőző jogi aktusokkal, vagyis az EU nem dönthet a Beneš-dekrétumokról.

Bagó Zoltán fideszes képviselő arra kérte a petíciós bizottságot, hogy ne fogadja el az Európai Bi-

zottság álláspontját. Azt kérte a bizottságtól, hogy a petíció ügyét tartsa nyitva és javasolta, hogy a bizottság intézzon kérdést Szlovákiához a Beneš-dekrétumokra vonatkozóan és küldjön vizsgálóbizottságot Szlovákiába. „Nem politikai kérdéssről van szó, mert az a bilaterális diplomáciára tartozik. Nem történelmi kérdéssről van szó, nem az (szlovák) államiságot szeretnénk megkérdőjelezni, hanem hatályos, élő jogról, a 2004-es EU-csatlakozás után keletkezett 2007-es szlovák nemzeti tanácsi határozatról” - mondta a bizottsági ülés után Bagó Zoltán magyar újságíróknak.

Tabajdi Csaba (MSZP) szerint a petíció igenis a bizottság hatáskörébe tartozik, mert a jogfolytonosságot maga Szlovákia teremtette meg, a bizottság pedig nem bújhat a mögé, hogy ezek a rendeletek az unió létrejötte előtt születtek, mert az azokat megerősítő parlamenti határozat 2007-ben, egy uniós tagállamban, Szlovákiában született „Van 13 dekrétum, ami ellentétes az unió egyik alapértékével, a diszkrimináció tilalmával” - mondta a bizottság ülésén Tabajdi Csaba. A diszkrimináció tilalma máig sérül - fejtet-

te ki Tabajdi, majd ő is javasolta, hogy a petíció maradjon napirenden, és támogatta Bagó Zoltán kezdeményezését egy tényfeltárási bizottság menesztésére Szlovákiába. A szocialista EP-képviselő azt is elmondta, hogy a szlovákiai magyarok számára már egy erkölcsi bocsánatkérés és a kollektív bűnösség elvének elvetése is erkölcsi jóvátételt jelentene. Az Európai Uniónak Tabajdi szerint nem történelmi kérdésként kellene kezelnie a kérdést, hanem az uniós alapjogok sérelmét kellene vizsgálnia.

Morvai Krisztina, a Jobbik EP-képviselője szerint ez egy emberi jogi ügy, amely alkalmat teremt arra, hogy az Európai Unió megmutassa, hogy az európai intézmények az emberi jogokon alapulnak és az Európai Unió arról is szól, hogy az emberi jogokat megvédi.

Az Európai Parlament petíciós bizottsága, amelynek egyetlen szlovák tagja nincsen, így a mostani vitában szlovák képviselő nem is szólalt fel, a vita végén úgy döntött, napirenden tartja a kérdést, és Szlovákia hivatalos álláspontját is kikéri az ügyben.

MEGEMLEKEZÉS EGY MEGEMLEKEZÉSRŐL:

Nyilatkozat a Kassai Kormányprogram 60. évfordulóján (2005. április 5.)

2005 áprilisában született egy fontos dokumentuma a felvidéki magyarságnak. Vagy legalábbis akkor azt hittük – reméltük – hogy (akár) egy új korszak nyitányaként is tekinthető nyilatkozat látott napvilágot a kassai kormányprogram kihirdetésének 60. évfordulóján, 2005. április 5-én, alatta a felvidéki közösség vezetőinek kézjegyével (Ezekre mindenképpen érdemes egy pillantást vetni...). Az elmúlt néhány esztendő távlatából érdemes felidézni e nyilatkozatot, már csak azért is, hogy feltegyük magunknak a kérdést: vajon mit sikerült megvalósítanunk a kitűzött célokból, jutottunk-e egyáltalán előre?

„Az emlékezés a kötelességünk” – ez volt a vezérgondolata annak a rendezvénysorozatnak, amellyel a kassai kormányprogramra emlékeztünk annak 60. évfordulója alkalmából. Jeles szakemberek és közéleti személyiségek szólaltak meg, mi több: alig pár hónappal a rossz emlékü decemberi népszavazás (de különösen az azt megelőző kormánypárti hecckampány után) a magyar kormány államtitkári szinten képviseltette magát e megemlékezésen és nevezte „politikailag elfogadhatatlannak” a jogfosztó rendelkezéseket. A szlovák fél azonban még erre a semmitmondó ürességre is a tetten ért tolvaj felháborodásával reagált: Mikulás Dzurinda szlovák kormányfő például megfosztotta magát attól az élménytől, hogy a korábbi tervek szerint találkozók magyarországi kollégájával, az akkor még mindenféle választói felhatalmazás nélkül kormányzó Gyurcsány Ferencel. Mondanunk sem kell: ezúttal is az egész szlovák politikum

zárta a sorait, tekintet nélkül a párthovatartozásra. Ahogy ez ilyen esetekben lenni szokott – akkor is, azóta is.

A nyilatkozat, az akkor az öntudatára ébredő felvidéki magyarság kiáltványának hitt nyilatkozat így hangzott:

„A magyar, megdöbbentő történetének számtalan halálkanyarjában hányszor ért már arra a pontra, ahol minden racionálisabb nép behunyta volna a szemét és lezuhant volna!... Ráció szerint már rég elpusztultunk volna. Akik Magyarországon logikusan gondolkodtak, mindig kétségbeestek. Itt a remény a reménytelenségben van.” Németh László gondolatainak igazsága hat évtized múltán is időtálló. Hatvan évvel ezelőtt, 1945. április 5-én tették közzé Kassán a 2. világháború utáni Csehszlovákia első kormányának programját.

A Kassai Kormányprogramot elnevezése ellenére még Moszkvában szerkesztették 1945 tavaszán, ahol Eduard Beneš londoni emig-

rás kormánya, a Szlovák Nemzeti Tanács és a Klement Gottwald vezette moszkvai kommunista emigráció képviselői megegyeztek az ún. Nemzeti Front kormányának összetételében és programjában, valamint a Csehszlovákia 1938-ban történt felszámolásáért bűnösnek kikiáltott német és magyar kisebbség kollektív felelősségre vonásában. A győztesek oldalán álló, a szlovákiai magyar közösség fölött teljhatalmat kapott csehszlovák politikusok elérkezettnek látták az időt a felvidéki magyarság felszámolására. Bűnösök büntettek ártatlanokat.

„Egyetlen egy tény, vádak vádja: magyarságom. Magyar vagyok, tehát bűnös vagyok. ...Ez a somnázás ördögökké és angyalokká egyszerűsít nemzeteket. A fasizmus bűnében leledző a magyar, és az antifasizmus erényeit reprezentáló például a szlovák. Kivételek nem tűnnek és nem számítanak. Tíz igaz nem lehet száz bűnös felmentvénye, de a másik oldalon ugyanakkor kilencven bű-

nös a tíz igaz erényéből élőkődik. Győzők vannak és legyőzöttek. Örök törvény. Háborús törvény: embertelen törvény. Vae victis!” – írja Fábry Zoltán.

Ma hatvan éve annak, hogy közzétették ezt az oly sok tragédiát okozó kormányprogramot, amelynek szelleme hivatkozási alapul szolgált az 1945 májusában ismét köztársasági elnökké lett Eduard Benešnek ahhoz, hogy 1945 és 1948 között működésbe léphessenek a magyar- és németellenes jogfosztó intézkedések, köztük a hírhedt beneši dekrétumok. Számunkra, szlovákiai magyarok számára mindmáig kétséges a kormányprogram és a beneši dekrétumok erkölcsi legitimitása. Mi, alulírottak a Kassai Kormányprogram kihirdetésének 60. évfordulóján április 5-ét minden demokratikusan gondolkodó

ember számára az emlékezés napjává nyilvánítjuk.

Kötelezettséget vállalunk arra, hogy az emléknapon, április 5-én, minden évben megemlékezünk a jogfosztottság éveiről, mert aki nem ismeri múltját, az kiszolgáltatja önmagát és közösségét a történelmi ismétlődés veszélyének. Mindent megteszünk annak érdekében, hogy a csehszlovák történelem 1945 és 1948 közötti szakasza, amely lényegében a sztálini totalitarizmus szellemében törvényileg hitelesítette a kollektív bűnösség elvét, valós történelmi forrásokra alapozva, megfelelő teret kapjon mind a szlovák, mind a magyar oktatásban.

Végezetül pedig kifejezzük igényünket arra az erkölcsi kárpótlásra, amelyet 1989-et követően a demokratikus szlovák parlamenti képviselő a németek és a zsidók

irányában már kinyilvánított. A történelmi igazságtétel teljessége azonban feltételezi a károsultak anyagi kárpótlását is. Mivel az eltelt hatvan év az igazságos egyéni kárpótlást szinte lehetetlenné teszi, ezért minimumként ragaszkodunk a szlovákiai magyar nemzeti közösség szimbolikus, egyszeri anyagi kárpótlásához.

Bugár Béla, a Magyar Koalíció Pártjának elnöke

Száráz József, a Csemadok elnöke

Fehér Csaba, a Szüllő Géza Polgári Társulás elnöke

Pék László, a Szlovákiai Magyar Pedagógus Szövetség elnöke

Mézes Rudolf, a Szlovákiai Magyar Szülők Szövetségének elnöke

Komárom, 2005. április 5.

Csehszlovákiához a háború után visszakerülő német és magyar többségű területeken érvényesítendő etnikai tisztogatás alapelveit. A német és a magyar nemzeti-ségük állampolgárságának megfosztásától a lakosságcserén át az erőszakos elűldözésig terjedtek a londoni csehszlovák tervek. Ezekhez Beneš, 1943-tól a nagyhatalmak hozzájárulását kérte. A német- és magyarellenesek csehszlovák tervek támogatására a háború alatt nyíltan csak Sztálin és a szovjet-vezetés volt hajlandó, amiről 1943 decemberében Moszkvában meg is állapodtak. Az ún. Karácsonyi Egyezmény megkötését megelőző tárgyalásokon azonban Beneš, a szlovákokkal szemben is – akiket fasiszta csőcseléknek tartott – érvényesíteni akarta a kollektív büntetés elvét. Ezt Sztálin a szláv egybetartozásra hivatkozva elutasította, de talán a nemzetközi kapcsolatok okán is így kellett tennie, hiszen a Szovjetunió 1939. szeptember 16-án a Szlovák Köztársaságot elismerte a nemzetközi jog alanyaként, sőt formálisan megszakította kapcsolatait Benešsel. Ilyen háttérrel kötötték meg a csehszlovák-szovjet barátsági, kölcsönös segítségnyújtási és a háború utáni együttműködési szerződést, amely a térségben elsőként kötelezett el egy (akkor éppen nem létező) országot a Szovjetunió mellett. Ekkortól kezdve Sztálin nyíltan támogatta Beneš a „csehszlovákiai magyarok” felszámolására irányuló törekvéseiben. Sztálin hírhedt kijelentése – „a magyar kérdés, vagon-kérdés” is ekkor hangzott el.

3. A magyarokkal szemben követett bánásmód.

1944. november 23-án a londoni csehszlovák kormány memorandumban fordult a szövetséges nagyhatalmakhoz, támogatásukat kérve a csehszlovákiai né-

metek és magyarok egészének háború utáni kitelepítéséhez, s így módon a tiszta szláv nemzetállam eszméjének megvalósításához. A csehszlovák kormány londoni külügyi megbízottja 1945. február 2-án azt közölte az angol kormány kirendeltjével, hogy amennyiben a magyarokkal szemben nem kap támogatást „őfelsége kormányától”, egyedül cselekszik, Moszkva segítségével. Ezt a kérést a prágai kormány 1945. július 23-i, a potsdami értekezlet résztvevőinek címzett jegyzékében megismételte, emlékeztetve a három nagyhatalom képviselőit korábbi kérésére, hangsúlyozva a lakosságcsere lehetőségét.

4. Katonai föllépés a felvidéki magyarokkal szemben.

A Szovjetunió területén létrehozott és Ludvík Svoboda parancsnoklása alá tartozó csehszlovák hadtest azzal a feladattal lett megbízva, hogy a Kárpát-medencébe észak felől – a Dukla-hágón át – a Vörös Hadsereg behatoló egységeinek nyomában haladva kiűzze, illetve felkoncolja a rekonstruált Csehszlovákia területén élő magyarokat. Erre azonban nem került sor, mert a duklai áttörést a német csapatok megghiúsították.

5. Edvard Beneš rövid jellemzése 1938-tól 1948-ban bekövetkezett haláláig.

Beneš 1938. október 6-án, Szlovákia autonóm státusa kihirdetésének napján Csehszlovákia Alkotmánya értelmében lemondott köztársasági elnöki posztjáról, megszűnt államelnöki tisztsége, majd ismeretlen körülmények között emigrált. Ezt megelőzően a Szovjetunió titkosszolgálatának, az NKVD-nek ügynökévé vált 10 ezer dollár ellenérték fejében. Tartótisztje Pjotr Zubov lett. A köztársasági elnöki posztról való lemondása után az NKVD szer-

vezte meg emigrációba vonulását, ahol 1938 és 1940 között szovjet titkosszolgálati feladatot teljesített. Neki kellett volna megszerveznie a szerb király meggyilkolását, ami azonban nem sikerült. Szovjet ügynökként – saját magyarellenesei céljainak támogatása érdekében – készítette elő „Kárpátalja” Szovjetunióhoz való csatolását, illetve a restaurálandó Csehszlovákiának a szovjet érdekövezetbe való integrálását. Beneš kapcsolatát a szovjet-vezetéssel, és erőteljes hivatkozásait a szovjetek részéről kapott támogatásra ennek vetületében kell értelmezni. A lényeg az, hogy célt ért a németekkel szemben, részben a magyarokkal szemben, de közben – a művelt szatócs – eladta saját nemzetét. 1948 februárjában meglátogatta őt prágai elnöki rezidenciájában volt tartótisztje és Pavel Szudoplatov tábornok, orra elé tartották az 1938-ban titkárja által aláírt tízezer dolláros elismervényt és közölték vele a választási lehetőséget: lemond, vagy nyilvánosságra hozzák ügynöki tevékenységét. Az öreg Beneš az első lehetőséget választotta és átadta a hatalmat a kommunistáknak. Ez volt 1948. február 25-e, amit évtizedeken át Februári Győzelemként ünnepeltek a kommunisták. Ugyanezen év szeptemberének legelején az exelnök elpusztult. Érdekes felidézni egyik moszkvai szlovák kommunista emigránsnak, a magyarbarátnak kikiáltott Ladislav Novomeský gyászbeszédének lényegét: művedet megőrizzük és továbbfejlesztjük.

6. Nemzetközi egyetértés Csehszlovákia vonatkozásában.

A nyugati szövetségesek még 1941-ben Csehszlovákiát illetően arra az álláspontra jutottak, hogy mindaz, ami 1938. szeptember 30-a, a müncheni egyezmény után történt, a nemzetközi jog

szempontjából érvénytelen. Ezért minden jogi aktus, ami ehhez a naphoz vagy az utána következő időhöz köthető, érvényét veszti.

II. Esterházy János likvidálása

1. Gróf **Esterházy** János az Országos Keresztényszocialista Párt (1931-1936) az Egyesült Magyar Párt (1936-1938) és a Szlovákiai Magyar Párt (1939-1944) elnöke. Csehszlovákiai parlamenti képviselő, akinek Beneš 1936-ban felajánlotta a tárca nélküli miniszteri posztot. 1939-től a Tiso-féle szlovák állam parlamentjének egyetlen magyar tagja. 1942. május 15-én Ő volt az egyetlen képviselő, aki ellene szavazott a zsidók deportálását utólagosan jóváhagyó törvény-javaslatnak. Bátor magatartása miatt ez a nap a felvidéki magyarok emléknapija.

2. **Esterházyt** következetes keresztényi magatartása miatt 1944 őszén mind a Gestapo mind a Szállasy-féle nyilas uralom pri-békjei üldözték, akik elől bujdosnia kellett. Ennek ellenére 1945. április 20-án – miután önként jelentkezett közszolgálatra Gustáv Husák belügyi megbízottnál Pozsonyban – letartóztatták, majd átadták a szovjet titkosszolgálatnak. Moszkvában egy évig fogva tartották, majd 10 évi kényszermunkára ítélték. Távollétében 1947. szeptember 16-án, háborús bűnösneként a Szlovák Nemzeti Bíróság kötél általi halálra ítélte. A család, több magánszemély és zsidó szervezet közbenjárására Beneš köztársasági elnök életfogytig tartó büntetésre enyhítette az ítéletet. Elhunyt 1957. március 8-án az olomouci (Olmütz, Alamóc) rabkórházban.

III. A szlovákiai magyarok kollektív jogfosztásának kezdete

1. 1944. szeptember 6-án a Szlovák Nemzeti Tanács (SZNT) *betiltotta* az 1938. október 6-odika – Szlovákia autonómiája kihirdetésének napja – után létrehozott *magyar és német nyelvű iskolákat, valamint az akkortól bevezetett magyar és német nyelvű szentmiséket és istentiszteleteket* – noha a felvidéki magyar politika az 1920-s évek elejétől támogatta a szlovák autonómista törekvéseket. Magyarország pedig anyagilag is támogatta Andrej Hlinkát a szlovák autonómia zászlóvivőjét. 1945. május-június folyamán a csehszlovák hatóságok bezártak minden magyar iskolát és betiltották a magyar nyelv nyilvános használatát. A nyilvánosan elhangzott magyar szót azonnal, helyileg büntették fizikai fenyegetéssel, megsejgyenítéssel, kopaszra vágással, ha kellett agyonlövéssel.

2. A Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége 1945. február 27-én adta ki első, vagyoni jogfosztó rendeletét, amely *minden német mezőgazdasági tulajdonát és minden magyar 50 hektár fölötti mezőgazdasági tulajdonát elkobozta*. A németek és magyarok vagyoni elkobzására, nemzeti gondok alá helyezésére, állami vagyonalapba való átsorolására 1945 folyamán még további elnöki dekrétumok és SZNT-rendeletek születtek. Ezek közül az SZNT 1945. augusztus 23-i 104. számú *„a németek, magyarok, árulók és a szlovák nemzet ellenségeinek vagyonelkobzásáról, mezőgazdasági vagyonuk gyorsított szétosztásáról”* szóló rendelete intézkedett.

IV. A kassai kormányprogram – a törvényes erőszak alapja (1945. április 5.)

1. A kormányprogram a csehszlovák Nemzeti Frontnak a háború utáni első parlamenti választásokig érvényes programja volt.

Miért nemzeti front és miért nem népfront? Mert csehszlovák nemzeti alapon jött létre, kizárva a háború utáni konszolidációban való részvételből a németeket, magyarokat, magyar zsidókat.

2. A kormányprogram I. fejezetének első bekezdése felülírta Csehszlovákia Alkotmányát. Az alkotmány értelmében 1938. október 6-án lemondott köztársasági elnököt alkotmányellenesen ismét köztársasági elnökké nyilvánította, és elrendelte az összehívandó Ideiglenes Nemzetgyűlésnek, hogy tegye meg ugyanezt. A kormányprogram ezzel további alkotmányos jogot sértett, mert prejudikálta egy szuverén testület döntését.

3. Csehszlovákia újjászületését megalapozó népfrontos program nem az újjá születés, hanem a bosszú programját fogalmazta meg. Nem értelmezhetők másképp a kormányprogram VIII. fejezetének azon mondatai, amelyek „a németekkel és a magyarokkal szemben szerzett szörnyű” tapasztalatok miatt a végleges beavatkozásokat helyezték kilátásba. A program IX. fejezete háborús bűnösöknek elsősorban a németeket és a magyarokat tartja. Bizonyos esetekben kimondja a szovjet szerveknek való átadásukat, ezzel utólag legalizálva a „málenkij robot”-ra történt elhurcolásokat. Akiket ugyanis elhurcoltak, a szovjet hatóságok háborús bűnösöként vettek nyilvántartásba.

4. A kormányprogram VI. fejezete kimondta, hogy a föld urai Szlovákiában a szlovákok. A XI. fejezete hozta létre a ma is létező Nemzeti Földalapot, amelynek vagyoni alapját a német és magyar tulajdonosoktól elkobzott ingatlanok képezték.

5. A kormányprogram XV. fejezete a kultúráról és az oktatás-ügyről szól. Rendelkezik a magyar és a német kultúrához való viszony felülvizsgálásáról is. Egyértelműen kimondja az ország tiszta szláv orientációját.

V. A kollektív jogfosztás kivitelezése

1. Az *etnikai diszkrimináció és a kollektív bűnösség elvét* általánosan a köztársasági elnök 27. (1945. július 17.) és 28. (július 20.) számú dekrétumai a belső telepítést szabályozva kimondják, hogy a telepítésnek Csehszlovákiában a *német és a magyar földtulajdon elkobzását, illetve a „cseh és a szlovák, valamint más szláv nemzet tagjainak” betelepítését, kell szolgálnia.*

2. A *kollektív bűn elvének alkalmazása* a magyarokkal és a németekkel szemben a csehszlovák jogszabályokban 1945. február 27-étől nyilvánvaló. Az elnöki dekrétumok, és az SZNT rendeletei a német és magyar nemzetiség meghatározását a népszámlálási bevalláshoz, illetve a szlovákiai rendeletek kiegészítő kritériumként a családon belüli magyar nyelvhasználatához és a magyar szervezetekben való tagsághoz kötötték.

3. A *népbíróóságok létrehozását* elrendelő 16. számú elnöki dekrétum és az SZNT 1945. évi 33. számú rendelete alapján működő Szlovák Nemzeti Bíróság és a 77

járási népbíróóság *tevékenysége nagyrészt a magyarok ellen irányult.* Szlovákia területén perbe fogottak közt a magyarok aránya 55,2 százalék volt. A Nemzeti Bíróság és a szlovákiai járási népbíróóságok által 1947. december 31-éig elítélt 8055 személy közül 59,7 százalék volt magyar, 28,5% szlovák, 10,5 százalék német.

4. A II. világháború utolsó hónapjaiban és később is gyakorlatilag *szabadon lehetett elkövetni erőszakot – akár gyilkosságot is – németek és magyarok ellen.* Magyarok ellen elkövetett erőszakról a szlovákiai levéltárakban fennmaradt korabeli hivatalos dokumentumok csupán Nádszegről (Trstice), valamint a csehországi deportálás elől való menekülés idejéből kerültek elő. A szemtanúk a magyar családok kényszer-munkára toloncolásának módját a zsidóknak a haláltáborokba való deportálásához hasonlították. Ugyancsak előkerült a přerovi vasútállomáson agyonlőtt dobšínai németek (és magyarok) névjegyzéke. A halottak azonosítása nélkül feltártak egy tömegsírt Pozsony-Ligetfalun, melyben kilencven magyar fiatalember – feltehetően a háború idején elhurcolt, de éppen szökésben lévő és hazafelé tartó magyar levették – holttestét találták meg. Nem létezik számszerű kimutatás a csehszlovákiai magyarüldözés halálos áldozatairól – ez közvetett bizonyítéka annak, hogy ezek a magyarok „gazdátlanokká” váltak. A csehszlovákiai németellenes erőszaknak tényszerűen közel 19 ezer áldozata bizonyítható, de a gyilkosságok számát a német források ennek többszörösére, – több mint 300 ezerre – teszik. A gyilkosságokat a Csehszlovák Köztársaság Nemzetgyűlése 1946. május 8-án kelt 115. sz. törvényével közkegyelemben részesítette.

5. A *potsdami háromhatalmi értekezlet* a csehszlovák kormány hangsúlyos kérése és a szovjet küldöttség támogatása ellenére *sem adta hozzájárulását a csehszlovákiai magyarok kitelepítéséhez.* Csehszlovákiában minden magyarellenes lépés, jogfosztó intézkedés nemzetközi felhatalmazás nélkül történt, a 31 ezer magyarországinak minősített magyar kitoloncolása és a lakosságcsere keretében történt tömeges kitelepítés kivételével. A Beneš elnök által kiadott diszkriminatív és a kollektív bűnösség elvét érvényesítő dekrétumok, az SZNT és a Megbízotti Testület, s az egyes megbízottak hasonló rendeletei nem függtek össze és ellentétesek voltak a háború utáni rendezést szabályozó békeszerződésekkel. A malenkij robot, az internálás, a csehországi deportálás, a reszlovakizáció, valamint, az etnikai diszkrimináció mindennapos gyakorlata a foglalkoztatásban, a szociális politikában, az oktatásban, a nyelvhasználatban és sok más területen, valamint a kollektív bűnösség elvét érvényesítő népbíróósági gyakorlat, a magyarellenes intézkedések jog- és vagyonvesztéssel járó következményei a korabeli Európában sem volt elfogadott. Ezeknek a háború utáni jogszabályoknak, dekrétumoknak, törvényeknek, rendeleteknek a megkérdőjelezése nem a háborút lezáró békeszerződéseket, rendezési elveket vonja kétségbe, hanem a magyar közösség létezésének felszámolására törekvő politikát.

6. Mivel a csehszlovák kormány Potsdamban nem tudta átültetni magyarellenes törekvéseit, a háromhatalmi értekezlet befejezésének napján, 1945. augusztus 2-án, a köztársasági elnök 33. számú rendelete a magyarokat a németekkel együtt megfosztotta állampolgárságuktól.

7. A magyar nemzetiségű zsidókat és az 1938-1945 közötti időszakban a Magyarországhoz csatolt területen élő zsidókat a magyarokkal azonos bánásmódban részesítették, akkor is ha haláltáborból jöttek vissza. Idézet egy 1946. május 10-én kelt levélből „Mindeddig már sok híres antifasiszta zsidó volt kénytelen elhagyni hazáját. A szlovákok örülnek, ha egy-egy zsidót fogságba ejthetnek. ... Úgy kezelnek minket, mint a magyarokat, azaz mint harmadik rangosztályba tartozókat.” (Az idézet a dél-szlovákiai zsidók nevében Dr. Singer és több más zsidó ember által aláírt levélből származik). Ennek nem csak az volt az oka, hogy a családon belüli érintkezés nyelve szerint sorolták be a hatóságok valamely nemzetiséghez az embereket és sok zsidó családban kizárólag magyarul beszéltek, hanem a hagyományos antiszemitizmus is erre ösztökölte a hatóságokat. Erre építette sikeres védelmét a népbíróság előtt a Tiso-féle szlovák állam propaganda minisztere is. A nevéhez köthető zsidó-ellenes törvények meghozatalát azzal indokolta, hogy a zsidók tulajdonképpen a magyarosítás támogatói voltak – nem is ítélték őt halálra.

VI. A kollektív bűnösség elve alkalmazásának vagyoni jogi és szociális következményei

1. A Szlovák Nemzeti Tanács 1945. május 25-én kelt 51. sz. rendeletével *feloszlatta az összes magyar szervezetet*, nem csak a visszacsatolt területen, hanem az ország többi részén működőket is. Vagyonuk átszállt az államra. Ez érintette a Szlovákiai Magyar Református Egyház vagyont, de pl. a Masaryk elnök által adományozott úgynevezett Masaryk Akadémia pozsonyi épületét is.

2. A Szlovák Nemzeti Tanács 1945. május 25-én kelt 44. sz. rendeletével azonnali hatállyal *megszüntette minden magyar és német nemzetiségű állami- és közalkalmazott munkaviszonyát*, megszüntette nyugdíjjogosultságukat és megvonta az addig jogosultak szociális járulékát. A nemzetiség meghatározásához elegendő volt pl. – egy besúgóji jelentés alapján – a családban használt érintkezési nyelv.

3. A Szlovák Nemzeti Tanács 1945. június 5-én kelt 50. sz. rendeletével lehetővé tette az *államilag megbízhatatlan személyek teljes ingatlan vagyonának*, az 1945. évi 104. számú rendeltével pedig a németek és magyarok *mezőgazdasági vagyonának a lefoglalását és gyorsított szétosztását*. Államilag megbízhatatlannak számított gyakorlatilag minden magyar és német nemzetiségű fizikai személy, illetve magyar és német tulajdonban lévő intézmény, vállalat. A köztársasági elnök 108. sz. rendeletével 1945. október 25-én elrendelte a *magyarok és a németek teljes vagyonek kobzását*.

4. A magyarok és németek magánalkalmazotti munkaviszonyának megszüntetése – A Szlovák Nemzeti Tanács 1945. július 3-án kelt 69. sz. rendeletével lehetőséget adott arra, hogy államilag megbízhatatlan – azaz magyar vagy német nemzetiségű – személy munkaviszonyát egyéb törvényi rendelkezésre vagy szerződésre való tekintet nélkül a munkaadó megszüntethesse. Vonatkozott ez bármilyen munkaviszonyra, szolgálati vagy tanulmányi jogviszonyra.

VII. Elűldözés, kitelepítés, lakosságcsere

1. A szovjet katonai közigazgatás megszüntével rövidesen sor

került a magyarok és németek *internálására, munkatáborokba* való elhurcolására. Az első internálótáborokat és munkatáborokat 1945 májusában állították fel. Pozsony német és magyar lakosságának nagy részét internálták, lakásaikat kifosztották és lefoglalták. Pozsonyon kívül, Kassán, Homonnán, Szereden. Novákyban, Losoncon állítottak fel internálótáborokat. De több magyar városban hetekre, hónapokra kényszermunka táborokba zárták a magyar férfiak egy részét. A munkatáborokat törvényileg a SZNT csak 1945 augusztusában rendezte. Ezt követően a köztársasági elnök 71. dekrétumával a munkatáborokat kötelezővé kívánta tenni mindazok számára, akik a 33. dekrétuma értelmében elvesztették állampolgárságukat.

2. Az internálótáborokba és kényszermunka táborokba való elhurcolással egy időben, jogilag nem szabályozott módon, a magyar lakosság egy részét a londoni emigráns kormány egyik alternatív forgatókönyvének megfelelően Šrobár miniszter és a csehszlovák hadvezetés által készített tervszerint *elűzték szülőföldjéről*. Egyenruhába öltözött fegyveresek meg szálltak egy-egy házat, pár percet hagyva a kézipoggyász elkészítésére, majd teherautón elszállították a családokat Magyarországra határára. Becslések szerint több ezer szlovákiai magyart toloncoltak ki ily módon Csehszlovákiából.

3. Az állampolgárságukat vesztett magyarok és németek a köztársasági elnök 1945. szeptember 19-én kelt 71. sz. rendeletével *„kényszermunka” kötelezetté váltak*. A kitelepítésre ítélt németeket internálták. A magyarokat pedig a Szudéta-vidékről elhurcolt németek helyébe szállították rabszolgamunkára – a tervezett

150 ezer helyett mintegy 42 ezer magyart. A rendkívüli hideg időjárásban a fűtetlen tehervagonokban többen meghaltak, megfagytak. A kényszermunka gyakorlata ellen nyilatkozatban tiltakozott a Jantausch püspök vezette szlovákiai római katolikus püspöki kar. A magyar deportáltak irányában a helyszínen egyedül a Huszita Csehtestvérek Egyháza nyilvánított emberi szeretetet. A magyaroknak a kényszermunkára való elhurcolását csak 1947 februárjában állították le nemzetközi tiltakozás hatására.

4. Magyarország és Csehszlovákia között 1946. február 27-én kötötték meg a deportáltakkal, jogfosztásokkal Budapestre rákényszerített lakosságcsere egyezményt. A csehszlovák fél eredetileg 300–400 ezer magyarországi szlovák jelentkezésében reménykedett, és a magyarok kitelepítésének legnagyobb lehetőségeként kezelte a lakosságcsere ügyét. Az 1946 augusztusában a magyar kormánynak átadott kitelepítési jegyzékben közel 180 ezer magyart soroltak be a csehszlovák hatóságok. A szlovák félnek az egyezmény által biztosított magyarországi toborzással 95 ezer magyarországi szlovákot sikerült meggyőznie az áttelepülésről. Közülük végül 73 ezer fő települt át Csehszlovákiába. Szlovákiából körülbelül 90 ezer magyart telepítettek ki ingó vagyonukkal együtt, Magyarországra.

VIII. A nemzetváltás állami terrorja

1. A magyarok erőszakos asszimilációjának egyik legsajátosabb megnyilvánulása a „reszlovakizálás” elrendelése volt. A mondvacsinált indokot ehhez az a szlavofil rögeszme teremtette meg, hogy a magyarok

elmagyarosodott szlávok, szlovákok, ezért lehetővé kell tenni visszatérésüket eredeti nemzeti törzshöz. A magyarok jogfosztásának, üldözésének, meghurcolásának, megalázásának ezt a módját a Szlovák Megbízotti Testület belügyi megbízotti hivatala 1946. június 17-én közzétett reszlovakizálási hirdetményével vezette be. Eszerint minden „szlovák, cseh vagy más szláv származású személy” kérhette a szlovák nemzetiségűvé nyilvánítását. Miután a magyarok elvesztették munkahelyüket, állampolgári jogait, nyugdíjukat, szociális jogosultságait, iskoláikat, anyanyelvük nyilvános használatának lehetőségét, megszüntették érdekvédelmi szervezeteiket, tízezreket kényszermunkára vittek vagy elűdözték szülőföldjéről, kitelepítették, elhurcolták a Szovjetunióba, s fenyegette őket a további egyoldalú kitelepítés, százezrek választották a reszlovakizációt – kisebbik rosszként –, hogy házaikban, szülőföldjükön, családjukban maradhassanak. A 410 ezer kérelemből 326 ezer személy esetében jártult hozzá a hivatal a szlovák nemzetiség elismeréséhez.

2. A belügyi megbízotti hivatal 1948. évi A-311-es közleménye szerint több tucat magyar település nevét változtatták meg mesterseges módon és tiltották meg az eredeti magyar névalak alkalmazását. Új hivatalos szlovák nevet kapott például Bős, Szap, Gútor, Nagymagyar, Dénes, Úszor, Nagymegyer, Pozsonyeperjes, Magyarbél, Cseklész, Nagy- és Pusztafödemes, Diószeg, Tallós, Pered, Gúta, Ógyalla, Párkány, Tornaľja.

IX. Összegezés

A köztársasági elnök jogfosztó dekrétumai és a Szlovák Nemzeti Tanácsnak valamint a Megbízot-

tak Testületének jogfosztó rendeletei és végrehajtási utasításai nem csak egy sajátos, a szörnyű háború erkölcsromboló hatására torzult kornak a dokumentumai, hanem a fegyverletételt és az 1947-es párizsi békekötést is túlélő, a tudatosan vállalt fasiszta és náci szellemű gondolkodásnak a bizonyítékai. A náci Németország vereségével ugyanis nem ért véget sem a fasiszmus, sem a nácizmus kora. Ma ugyan sokan igyekeznek olyan megvilágításba helyezni az akkori csehszlovák törvényhozást, hogy annak szellemisége a 2. világháború utáni béketeremtéssel és a társadalom dena-cifikálásával függött össze és a nemzetközileg elfogadott elvekkel volt összhangban. Ez azonban nem igaz, mert a jogkorlátozó elnöki dekrétumok és egyéb jogszabályok minden esetben az első helyen említik a német és a magyar nemzetet, az „árulók” és a nemzet ellenségei minden felsorolásban csak ezután következnek, a kollaboránsokat (tehát az igazi bűnösöket) pedig csak elvétve említik. Beneš elnök nevéhez kötődő német és magyarellenség és ennek öt évig működő, álmilag szervezett „üzeme” ugyanarról a tőről fakadt, mint a nácizmus és a zsidók üldözése. Ezért ugyanúgy nem szabad megfeledkezni erről, mint a holocaustról.

2. A különböző jogfosztások, kényszertelepítések, kiűzetés, elhurcolások, a kényszerasszimiláció gyakorlatilag az egész szlovákiai magyar nemzeti közösséget érintette. A szülőföldjéről elhurcolt, elűdözt, széttelített, kitelepített szlovákiai magyarok lélekszáma megközelíti a 200 ezret. Közülük csak kevesen térhettek vissza szülőföldjükre. Az 1961-es népszámlálás szerint mégis 516 ezer magyar élt Csehszlovákiában.

X. Beneš szellemének újraélesztése

1. A ma Szlovákiában élő – talán valamivel több, mint félmillió magyar – elsősorban azt igényli, hogy a Szlovák Köztársaság parlamentje érvénytelenítse a történelem vihara által vert magyar közösség felszámolását célzó, diszkriminatív, második világháború utáni jogszabályokat és fogadjon el a magyar közösség pozitív nyelvi, oktatási, kulturális és politikai jogait kodifikáló törvényeket.

2. Mégis, mintegy hatvanöt évvel az első, a magyarokat közösségként büntető első jogszabály megszületése után a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa 2007. szeptember 20-án, ezeket a jogszabályokat megerősítő, érinthetlenségüket deklaráló nyilatkozatot fogadott el:

„A Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa

- nem felejtve a II. világháború áldozatainak szenvedéseit, elítélve a kollektív bűnösség elvét,

- elutasítva a szlovák és csehszlovák szervek törvényeinek, dekrétumainak, szerződéseinek és egyéb háború utáni döntéseinek megkérdőjelezésére és felülvizsgálatára irányuló kísérleteket, amelyek a háború utáni vagyoni és jogi rendezés megváltoztatását jelentenék,

- tiszteletben tartva a győztes és a vesztes államok közötti Egyezményeket,

- figyelembe véve az 1946. február 27-i Egyezmény a Csehszlovákia és Magyarország közötti lakosságcseréről, az 1947. február 10-i Békeszerződés Magyarországgal és az 1949. július 25-i Csorba-tói Egyezmény rendelkezéseit,

- óhajtva a jószomszédi kapcsolatok fejlesztését a Magyar Köztársasággal,

- törekedve az Európai Unió integrációs folyamatának folytatására, és szilárdan elhatározva, hogy lezárja a II. világháború befejezésével, valamint annak eredményeivel összefüggő kérdések megnyitását,

kinyilvánítja, hogy

- 1. a háborút követő rendezés keretében az alkotmányos, törvényi és politikai döntések más európai államokhoz hasonlóan a II. világháború és a náciizmus vereségének következményeiként lettek elfogadva, és azok a Potsdami konferencia következtetéseibe foglalt nemzetközi jogi alapelvekből indultak ki,

- 2. a Csehszlovák Köztársaság és a Szlovák Nemzeti Tanács képviseleti szerveinek háború utáni döntései nem okozói diszkriminatív gyakorlatnak, és jelenleg azok alapján nem jöhetnek létre új jogi viszonyok,

- 3. az ezen döntések alapján keletkezett jogi és tulajdonviszonyok kétségbevonhatatlanok, érinthetetlenek és megváltoztathatatlanok.”

3. A beneši dekrétumok érinthetlenségét közvetett módon azonban az 1991-ben, a csehszlovák parlament által elfogadott első kárpótlási törvény mondta ki, mivel minden kárpótlási igény érvényesíthetőségét 1948. február 25.-ével kezdődően határozta meg.

4. A jogfosztás időszakának szellemét idézi fel az 1992-ben elfogadott, Szlovákia függetlenségét kihirdető nyilatkozat, majd ezt követően Szlovákia Alkotmánya is, mivel az államot egy (etnikai) nemzet államként fogalmazza meg.

5. Szlovákia Alkotmánya Beneš szláv állam-eszméje szellemében fogalmazza meg az államnyelvet is, mivel államnyelvként kizárólag

a szlovák nemzet nyelvét határozza meg. Ebben a szellemben született 1995-ben az államnyelvről szóló törvény, majd 2009-ben ennek a szigorító módosítása.

XI. Záró gondolatok

1. A szlovák jogszemlélet kétvágányú. Az 1939 és az 1948 közötti időszakban következetesen elfogadta a kollektív megítélés elvét. Először a zsidókkal kapcsolatban, majd a németekre és a magyarokra vonatkozóan. Jelenleg elutasítja a kollektív megkülönböztetést, ugyanakkor nem bírálja felül korábbi álláspontját abban a vonatkozásban sem, amiben enyhíthetné az akkori jogfelfogásával okozott károkat.

2. A szlovák nemzetstratégiában kizárólag a nemzethatalmi érdekek szerint kerülnek megfogalmazásra a célkitűzések. A nemzetnek, az önálló állam megalkotására irányuló törekvésében ez egy tűrhető, de nem helyeselhető szépséghiba. Az állam megalkotása után azonban törvényszerűen váltani kell és a különböző közösségek közötti harmóniára kell törekedni – az erre való alkalmasság hiányzik a szlovák közgondolkodásból.

3. A kollektív jogok és az egyéni jogok felfogása között létező ellentmondás a szlovák jogszemléletben oly módon jelenik meg, hogy az egyik esetben elfogadja a hátrányosan megkülönböztető jogalkotást, míg a másik esetben csupán az egyéni jogok gyakorlását engedélyezi. Az ellentmondást csupán oly módon lehet feloldani, hogy felülbírálják a korábban megalkotott hátrányosan megkülönböztető törvényeket vagy a jelenben kollektív jogi előnyökhöz juttatják a szlovákiai magyar közösséget.

Csáky Pál

CSÁKY PÁL:

A nemszeretett Beneš - avagy elmélkedés a legnagyobb törpéről

Edvard Beneš igencsak ellentmondásos figurája a cseh történelemnek.

Az első világháború végén bekövetkezett zűrzavarban kétségkívül ügyesen halászott a zavarosban – ám azt a cseh történészek többsége is belátja, hogy az újonnan létrehozott Csehszlovákia számára is jobb lett volna, ha nem a Beneš torz személyisége által sugallt maximalista megoldás, hanem egy szerényebb, de igazságosabb határokkal övezett Csehszlovákia jött volna létre. Kevesebb feszültség keletkezett volna ezáltal. Így azonban a három és félmillió német és a közel egymillió magyar kisebbség léte és rendezetlen helyzete jelentős mértékű terhet jelentett az új ország számára, amely a szlovákok, a morvák és Kárpátalja autonómiaigényével egyetemben alaposan próbára tette az új, mesterséges állam stabilitását.

Ez azonban cseh szemszögből nézve a kisebbik probléma. A két sokkal nagyobb: Beneš megbukott 1938-39-ben, amikor szembesült a versaillesi rendszer tökéletlenségeivel és megbukott 1948-ban is, amikor meghunyászkodott a kommunista expanzióval szemben. Ezért mondja rá a neves cseh történész, Karel Kaplan, hogy ő a cseh történelem legnagyobb törpéje.

Jan Patočka, neves cseh filozófus, a Charta 77 egyik kezdeményezője és első szóvivője (aki 1977.

március 13-án, egy több, mint 12 órán át tartó rendőrségi vallatás után hunyt el) Mi a cseh? című esszéjében így ír róla: „Masaryk merész, határozott, érett megfontolás alapján és elvszerűen cselekvő ember, s ennyiben – főleg kisszerű viszonyaink között – kivételes egyéniség volt. Beneš viszont egy becsvágyó, szorgalmas, bőbeszédű átlag. ...Beneš gyenge ember volt, aki csak titkárnak volt jó – s egy ilyen ember vállán nyugodott a cseh nép jövőbeni erkölcsi arculatát meghatározó döntés terhe. Döntenie kellett 1938-ban, s Beneš a kisszerűség mellett döntött. Ez a döntés akár végérvényesnek is bizonyulhat, mert a kis népeknek a jövőben mind kevesebb lehetőségük lesz arra, hogy nagy történelmi tetteket hajtsanak végre. Az újkori csehség tragikuma, hogy hiába remélte, szívós kitartással kiharcolhatja egyenrangúságát a nagyobb nemzetekkel. Ez a reménye éppen akkor, amikor egyedülálló történelmi lehetősége kínálkozott erre, egy szempillantás alatt szertefoszlott, mert csődöt mondott egy átlagember, akire a csehek a sorsukat bízták.

Néhány évvel ezelőtt pedig, amikor Beneš prágai szobrának felállítása borzolta föl az idegeket, Roman Janek írt imígyen Edvard Beneš hozzájárult az ország létrejöttéhez című írásában (a cseh parlament ilyen szövegű törvényt fogadott el Beneš fényezésére): „Mennyi idő kell még ahhoz, hogy az emberek megértsék, mennyire negatív alakja volt ő történelmünknek. Mennyi idő kell még hozzá, hogy megvalósuljon a detronizációja ennek a kicsi, szűkkeblű, kicsinyes, irigy és bosszúálló embernek? Ehe-

lyett azt írtuk a szövegbe: Dr. Edvard Beneš az állam érdekei szerint cselekedett. Igen. Csakhogy azt az országot úgy hívták: Szovjetunió.”

Azt hiszem, egy nemzet fejlettségét az is mutatja, hogy megpróbálja történelmi személyiségeit súlyuknál fogva kezelni. A cseh történészek egy része kétségkívül törekszik erre – bár más történészek és bizonyos politikusok (pl. Václav Klaus jelenlegi cseh elnök is) igyekeznek ezt komoly szorgalommal lerontani.

S ha már Patočka T.G. Masarykot hozta fel ellenpéldaként, álljon itt egy idézet Jászi Oszkártól, akinek Masaryk 1930-ban Prágában arra a kérdésre, hogy mit tenne, ha magyar államférfi lenne, az alábbi választ adta: „Először is a magyarok nemzeti autonómiájáért harcolnék Csehszlovákiában. Másodszor pedig: őszintén arra törekednék, hogy visszatérjenek Magyarországhoz azok a határmenti területek, ahol a magyarok összefüggő és homogén többséget alkotnak.” (Eredeti, cseh nyelvű forrás: Efraim Israel: Národ, který nechce být svuj, 2004)

Nem azért írom ezt ide, hogy hozzájáruljak Masaryk pozitív értékeléséhez, távol áll ez tőlem. Bár ő tényleg nagyobb kaliber volt, mint Beneš, de ravaszabb is – több húron játszott egyszerre. A Jekyll-Hyde kettős közül ő csupán a megértőbb szerepet játszó figura volt. De a fenti mondata felett – függetlenül attól, mennyire gondolta komolyan – azért ma is el lehet gondolkodni. Idők fölötti üzenete ez lehet: nemzetünk, közösségünk érdekeinek szolgálata soha nem lehet másodlagos szempont.

KARAFFA ATTILA:

Mindörökké másodrendű állampolgárok maradunk?

**Mi, Isten kegyelméből... és folytat-
hatnám, valahogy így szokták kez-
deni az uralkodók leveleiket, közle-
ményeiket. Nos, a szlovák alkot-
mány is valami hasonlóval kezdő-
dik: Mi, a szlovák nemzet tagjai...
Puff! És a többiek? Beneš óta tudjuk,
másodrendűek.**

Április 5-én Kassán ítéletet mon-
d-
tak többek között a felvidéki ma-
gyarság felett, másodrendűvé degra-
dálták az itt élő nem szlovák lakos-
ságot és elkezdődött a háborús bü-
nösök, másodrendűek, kisebbség ki-
fejezések használata. A szlovák al-
kotmányt szeptember 1-jén fogadta
el a parlament, az alkotmány
preambuluma ugyanakkor szinte ki-
mondja, hogy Szlovákia a szlovákok
állama, hiszen a kezdet: „mi, a szlo-
vák nemzet” (My národ slovenský)
az ő elsődleges jogait feltételezi. A
kisebbségekről ugyan szót ejtenek a
bevezetőben, de már csak azt köve-
tően, hogy a többi állammal való jó
viszony megtartásáról szólnak.

Nemcsak Trianon után váltak a
felvidéki magyarok másodrendű pol-
gárokká saját szülőföldjükön, hanem
a történelem ismétlése folytán külön-
böző korok és politikai rendszerek
idején is. Csehszlovákia megalakulá-
sa, a fasiszta Tiso vezette Szlovákia,
a kommunista Csehszlovákia és az
önálló Szlovákia idején szinte kivét-
el nélkül megkülönböztetést érez-
hettek a felvidéki magyarok. A meg-
különböztető bánásmód azonban
nem jó szándékú volt, sokkal inkább
megbélyegző jellegű. Amikor a
holokausztra gondolunk, a Magya-
rok Kálváriájára is gondolnunk kell.
Tüntető pozsonyi magyarokra való
sorozatlövés, ligetfalusi leventék le-
gyilkolása, magyarok deportálása,
rabszolgasorsra kényszerítés, a poli-
tikai, tudományos, gazdasági elit le-
fejezése, földek, házak, vagyon el-
kobzása. Ugye, ismerősek a fogal-
mak? A moziban előszeretettel hat-
nak különböző háborús filmek által
a pszichére, főként a II. világháború
alatt zajló események kapcsán.

Nekünk, felvidéki magyaroknak is
megvan a saját kisfilmünk, a Magyar
Kálváriánk.

Másodrendű állampolgárok va-
gyunk szülőföldünkön. Akár tetszik,
akár nem, ez a valóság! A magya-
rokat büntethetik, tiltásokat vezethet-
nek be számukra, kötelezettségeket
röhatnak ki rájuk, titkosszolgálati
eszközöket bevetve nyomozhatnak
utánuk a kettős állampolgárság kap-
csán, labdarúgó mérkőzéseken bü-
ntetlenül rájuk ronthatnak a „rend”
őrei, anyanyelvi jogait korlátoz-
hatják... És mindezt az Európai Unió
égisze alatt követik el velünk az ál-
lamalkotók, azaz a többségi nemzet
kiválasztott tagjai.

Lojalitást, feledést és behódolást
várnak tőlünk. Cserébe dobznak pár
koncot az arra érdemesülteknek jól
fizető állások és előre leosztott pályá-
zati pénzek formájában. Lojalitást a
szlovák állam felé, amely alkotmá-
nyában egyöntetűen fogalmaz, és az
előjogokat a szlovák nemzet tagjai-
nak kiváltságaként említi. Elvárják től-
lünk, hogy mi mindig tekintettel le-
gyünk a szlovákokra vagy bármilyen
más nemzetiség jogaira. Mi viszont
mit várhatunk el az államtól? Attól az
államtól, amelynek tisztességes adó-
fizetői és törvényisztelő polgárai va-
gyunk? Amelynek címerét, zászlaját,
az alkotmány preambuluma-
nak be-
vezetőjét és himnuszát az iskolás
gyermekekre kényszerítik? Amely ál-
lam megtiltja, hogy csak magyarul ne
sugározhasson a televízió, rádió, és
ezáltal a kereskedelmi televíziózás és
rádiózás elérhetetlen számunkra? Mit
várhatunk attól az államtól, amely fi-
gyelmem kívül hagyja a saját lakos-
ságának nemzetiségi jogait, és előse-
gítve az asszimilációt, saját akaratát,
nézetét rákényszeríti a polgárokra,
ha tetszik nekik, ha nem?

Másodrendűnek érzem magam,
mert megvonják tőlünk azokat a jo-
gokat és lehetőségeket, amelyeket
más demokratikus országokban sza-
badon gyakorolhatnak. Nem mond-
hatjuk ki nyíltan az autonómia szót,

nem említhetjük valamelyik formáját
sem, nem kapunk egy ügynökműlttal
nem terhelt magyar nemzetiségű ka-
tolikus főpásztort a felvidéki hívek
részére, nem ünnepelhetünk vagy
rendezhetünk megemlékezéseket
anélkül, hogy a rendőrök ne figyel-
nének bennünket, nem vihetünk ma-
gunkkal magyar zászlót, de még sá-
lat sem a stadionokba, nem építhet-
jük szabadon a jövőnket, mert azon-
nal államellenesnek, revizionistá-
nak, nacionalistának bélyegeznek.

Másodrendűnek érzem magam
azért is, mert az országban a külön-
böző tájékoztató táblákat inkább an-
golul, németül írják ki a szlovák mel-
lett, mintsem magyarul. De azért is,
mert ferde szemmel néznek rám, ha
magyarul beszélek bárhol az ország-
ban, ha csak magyar nyelvű hirde-
tést szeretnék elhelyezni, de lassan
azért is, hogy csak egyszerűen ma-
gyar vagyok!

Másodrendű érzésem van azért is,
mert ha magyarul szeretnék egy fil-
met megnézni, akkor Magyarorszá-
ra kell mennem. Ha bármilyen kér-
vényt kell benyújtanom, elvárják töl-
lem, hogy szlovákul tegyem azt.

Másodrendűnek érzem magam a
politikai elit kénye-kedvére való sér-
tegetése, rosszindulatú megjegyzései
és egyes pártok megsemmisítő nyi-
latkozatai kapcsán is, akik a Duna
másik oldalára küldenének legszíve-
sebben, de abban sem vagyok biz-
tos, hogy élve.

Másodrendűséget sulykolnak be-
lénk úton-útfélen, vagy csak mi va-
gyunk bártortalanok? Talán másod-
rendűségből adja sok magyar szülő
szlovák iskolába gyermekét? Talán
másodrendűségi kényszer miatt írja
sok magyar szlovákul a nevét? Talán
másodrendűségi láz okozza, hogy a
vezető pozíciókban lévő magyar
emberek bártortalanok kiállni nemze-
tiségük mellett és felvállalni a ma-
gyar kultúra támogatását?

*Ha nem küzdünk jogainkért,
mindörökké másodrendű állampol-
gárok maradunk! Ezt akarjuk?*

A Felvidékről kitelepítettek emléknapja

317 igen szavazattal, ellenszavazat nélkül, hét tartózkodás mellett az Országgyűlés december 3-án megszavazta, hogy ezentúl április 12. a Felvidékről kitelepített magyarok emléknapja. A második világháborút követően, 1947-ben ezen a napon kezdődött a felvidéki magyarok kitelepítése...

A határozatban rögzítették, hogy az Országgyűlés szükségesnek tartja méltóképpen megemlékezni a Beneš-dekrétumok következtében a Csehszlovák Köztársaságból kizárt, Magyarországra telepített mintegy százezres magyarságról és támogatja olyan megemlékezések szervezését, oktatási anyagok készítését, amelyek a Felvidékről való kitelepítéssel kapcsolatosak.

Az Országgyűlés emellett kifejezi nagyrabecsülését mindazoknak, akiket az adott időszakban csehországi kényszermunkára deportáltak, és ebben a szenvedésekkel teli helyzetben is igyekez-

tek megőrizni magyarságukat.

A határozati javaslatot még 2012. március 12-én önálló indítványként Dr. Molnár Attila, a Fidesz képviselője – Komárom polgármestere – nyújtotta be.

Az indokolás szerint az elmúlt században a nagyhatalmi játszmák és a homogén nemzetállamok létrejöttét előmozdító szándékok tragikus összjátéka világháborúkhöz, igazságtalan békekötésekhez, egész Európában jogfosztásokhoz, kirekesztésekhez, népcsoportok elűzéséhez, megsemmisítéséhez, lakosságcserékhez, a hazából való kitoloncoláshoz vezettek.

A nemzeteket, népcsoportokat ért tragédiák tárgyilagos feldolgozása alapvető követelmény. A II. világháború alatti és utáni népirtások, deportálások, kitelepítések okait, hatásait részben már megvittatták, bemutatták, elemezték felülös politikai erők. Teljessé akkor válhatna ez a munka, ha a beneši

dekrétumok miatt meghurcolt, kifosztott szlovákiai magyarság történetének teljes körű bemutatása is megtörténhetne.

A csehszlovákiai magyarokat a kollektív bűnösségükre hivatkozva megfosztották állampolgárságuktól, vagyonuktól, kultúrájuktól, kiűzték szülőföldjükről, kényszermunkára deportálták, megtiltották anyanyelvük használatát. A beneši dekrétumok ma is ható következményei mérgezik a szlovák és a magyar nép együttélését. A megbékélési folyamathoz hozzájárulhat, hogy a felvidéki magyarság II. világháború utáni jogfosztása, s annak következményei a parlament napirendjére kerülnek.

A parlamenti emléknap méltó dátuma április 12-e, mivel 65 esztendeje, 1947. április 12-én indult az első transzport Magyarország felé.

A parlamenti emléknap célja, hogy a magyarság elűzésével kapcsolatos érzelmek helyükre kerüljenek, történészek, jogászok és az

érintett szervezetek képviselőinek részvételével. A XXI. századi Európának rendelkeznie kell azzal a demokratikus eszköztárral, amely lehetővé teszi az elmúlt század hibáinak tárgyilagos, higgadt, ugyanakkor minden részletre kiterjedő felülvizsgálatát, és a szükséges konklúziók levonását.

Mile Lajos, LMP-s képviselő javaslatára került bele a határozatba a csehországi kényszermunkára kitelepített magyarok családjáról szóló kiegészítés, ugyanis róluk eredetileg nem tett említést Molnár Attila javaslata.

Szili Katalin az elűzöttek vagy onoktól megfosztására is utalni kívánt a határozat módosításával, hiszen a mai napig nem történt meg a kitelepítettek kárpótlása. Gaudi-Nagy Tamás és Szávay István, a Jobbik soraiban ülő képviselők felkérték a Kormányt, hogy vizsgálja meg a kitelepítettek kárpótlásának lehetőségeit, és gondoskodjon a jóvátétel mielőbbi végrehajtásáról. Indoklásuk szerint a Jobbik Magyarországért Mozgalom a szimbolikus jelentőségű határozati javaslatok mellett fontosnak tartja a gyakorlati segítséget is. Úgy vélik, a jelenlegi határozat szép gondolatokat tartalmaz, és kétségtelenül fontos megemlékezni erről a szörnyű eseményről, viszont a jogtalanul

meghurcolt kitelepítettek ezrei megérdemlik az anyagi kárpótlást is, így szükségesnek látjuk a határozat ez irányú bővítését. Az előterjesztő, Dr. Molnár Attila kormánypárti országgyűlési képviselő több nyilvános nyilatkozatában is biztosította a kitelepítetteket, hogy az Országgyűlés igyekszik a kárpótlás ügyét is rendezni, amely munkában maga is szívesen részt venne, így javaslatunk megegyezik a benyújtó korábbi szavaival és kifejezett szándékával is.

A parlament Mile Lajos és Szili Katalin javaslatát elfogadta, míg Gaudi-Nagy Tamásét és Szávay Istvánét elutasította.

A vitában a fideszes Molnár Attila ismertette azt a kormánypárti törvényjavaslatot, amely a Felvidékről kitelepítettek emléknapjává tenné április 12-ét. Mint mondta, 1947-ben ettől a naptól kezdve több mint 100 ezer magyart telepítettek ki az akkori Csehszlovákiából embertelen körülmények között.

A kormány nevében Rétvári Bence közigazgatási és igazságügyi államtitkár biztosította támogatásról az előterjesztőket. A kabinet képviselője hangsúlyozta, a magyar kormány az emléknap kijelölése után a kitelepítettek anyagi kárpótlását kívánja rendezni.

A mintegy két és fél órás vitában a fideszes Szalay Péter felidézte a felvidéki magyarság történelmét, a szlovákosításokat és a pozsonyi magyarok 1945-ös kitelepítését is. Jobbikos képviselők azt hangoztatták, hogy a javaslat támogatható lenne, de kevésnek tartják. Staudt Gábor szerint Európában az alapjogok semmit nem érnek, mert azzal, hogy Csehország és Szlovákia kiállt a Beneš-dekrétumok mellett, világossá vált: elfogadható az egyes népcsoportok származásalapú megkülönböztetése.

Szávay István szerint a kormány a nemzetpolitika csődjéről vagy arról akarja elterelni a figyelmet, hogy a felvidéken jogsérelmet szenvedett magyarok ügyében eddig semmit nem tettek.

Szili Katalin független képviselő felszólalásában arra hívta fel a figyelmet, hogy a szimbolikus térben is meg kell tenni a szükséges gesztusokat, de mindez nem elegendő ahhoz, hogy feledni tudjuk a 20. század „szégyenfoltjait”, vissza kell adni az emberek méltóságát. Az LMP-s Mile Lajos kijelentette: elsősorban az áldozatokkal, az elszenvedőkkel szemben van adósság, de a jelennek és a jövőnek is adózni kell azzal, hogy nem engedjük a kollektív tudatból kitörölni a Felvidéken történeteket.

SZÚCS DÁNIEL

Akitől még Beneš is zavarba jött volna...

Még egy magamfajta, a politikaközélet történéseinek mocsarában naponta megmártózó tollforogtónak is nehéz megfelelő (de legalábbis szalonképes) szavakat találnia az olyan töménységű aljasságra és ganajságra, ami alig tízenhárom percnyi mérges-

gázbugyogás formájában a magyar Országházban a felszínre tört.

Mégpedig - s innen az érintett-ség, minek okán e rövid írás megszületett - nem más, mint a felvidéki kitelepítettek emléknapjával

kapcsolatos határozati javaslat ügye kapcsán.

Nem tudom, mennyire ismerős a tisztelt felvidéki olvasó számára **Varju László** képviselő neve. Senki ne vegye magára, ha nem mond semmit e név, végtére is nem vagyunk biológiai rendszer-

tani lexikonok, hogy az újszárnyúak alosztályának valamenyny rendjét kívülről fűjük - közülük épp elég ismerni a csótányokat is.

Nos, anélkül, hogy ezeket a kedvesnek éppen nem nevezhető ízeltlábúakat sértegetném, Varju Lászlóról legyen elég annyi, hogy annak a Demokratikus Koalíció nevezetű formációnak a képviselője (a parlamentben függetlenként), amelynek vezetője „k..vaország” egykori miniszterelnöke, Gyurcsány Ferenc.

Nos, a felvidéki kitelepítettek emléknapijáról szóló határozati javaslat ismét felszínre hozta belőle az emberi természet minden értelemben legsötétebb oldalát.

Szűk negyedórás tájékozása felvezetéseképpen, mintegy „bizonyítandó”, hogy érintettsége okán ő a legilletékesebb e témába belerondítani, előadta, hogy bizony ő is üldözöttek leszármazottja. A következőképpen fogalmazta ezt meg (szó szerinti idézet következik): „Mondom ezt mint olyan család unokája, ahol a nagyszülők és a szülők is az önök által egyébként érthető és okkal igenis...ööö...méltányosan és megemlékezni kívánó szülők közé tartoznak”.

Sokminden nem derül ki e sorokból, így az sem, hogy mennyi szíverősítőt gurított le a torkán a szólásra emelkedése előtt.

Mondandójának „lényege” mindenesetre az, hogy a történelmi kérdésekben való állásfoglalás nem az Országgyűlés feladata. Vagyis, mindez a magyarországi nemzetáruló balliberális kódrendszerből lefordítva azt jelenti, nem a nemzeti oldal képviselőinek a dolga. A Varjuban dolgozó etil mindezt óvatlanul ki is nyilvánítja: „semmiképpen sem az államé, pláne nem az önöké”. No lám, csak nem fér meg az a szög ott a zsákban...

A java azonban természetesen még csak most következik. A létező legocsmányabb megnyilvánulásnak tartom, ha valaki a nemzeti tragédiákat, szenvedéseket „versenyezteti” egymással, az egyik áldozat könnyébe fojtva bele a másikat. Ilyesmire csak a legelvadultabb állatok képesek, akik számára minden ilyen tragédia csak egy eszköz pitiáner politikai céljaik megvalósításához. A meghurcolt felvidéki magyar közösségről ez tehát a véleménye ezzel összefüggésben: „Áldozatok lettek, még ha az ő áldozatuk nem is hasonlítható, egy lapon nem emlegethető a háborúnak és a háborúval egyidejűleg történt népiirtás áldozataival. A táborokba hurcolt, ott üzemszerűen meggyilkolt orosz, ukrán, lengyel, zsidó és újvidéki vérengzéseknek, meggyilkolt szerbek s mások szenvedéseivel, akik nem csak egyszerűen lakóhelyüket, környezetüket, vagyionukat veszítették el, hanem az életüket is elveszítették. A kitelepítettek új életet kezdhettek, új egzisztenciát teremthettek, legtöbbször tisztességes munkával teremtettek is maguknak, míg a háborús örület és a népiirtás áldozatai számára mindennek vége volt”.

Meghurcolt felmenőink - köztük a legyilkolt dobsinai magyarok és többi szomorú sorsú honfitársaink - emlékét piszkítanánk be, ha e gyűlöletbeszédre érdemben reagálnánk - ha egyáltalán lehet erre érdemben reagálni.

Varju képviselő következtetése mindenesetre világos: mi, magyarok tettesek voltunk és azok is vagyunk ma is. „Tettesek a népiirtásban, háborúban, a Szovjetunió megtámadásában, ukrán és orosz területek megszállásában, a polgári lakosság elleni hadjáratban. Tettes volt a magyar állam Csehszlovákia és Jugoszlávia feldarabolásában”.

Mit is mondhatnék minderre?

Talán még maga Edvard Beneš is zavarba jött volna e vádbeszéd hallatán, pedig a gazemberségért neki sem kellett a szomszédba mennie.

Sokat gondolkodtam azon, hogy miben állhat vajon a bennünket körülvevő „trianoni” nemzetek sikere? Nos talán abban, hogy - bár a politikai paletta mindenütt kellően tagolt és színes, mégsem ülnek soraikban, a legfőbb döntéshozó szerveikben olyan minősített hazaárulók, mint a mi Varjúnk. Sőt, ilyen Varjúk ott talán még a karón sem ülhetnek...

E képviselői öklendezésre természetesen születtek reakciók, de ezeket nézve az volt az érzésem, hogy még ők sem ocsúdtak fel igazán megdöbbenésükből. Szávay István, a Jobbik parlamenti képviselője mindenesetre rendkívül visszafogottan reagált, amikor ezt válaszolta Varjunak: „Magyar ember ilyen gusztustalan, szemét módon a saját hazájáról, a népéről és a történelméről nem tud beszélni. Ez, amit ön itt előadott, a hazaárulás minősített esete, szégyellje magát!”

A határozati javaslat betérjesztője, Molnár Attila fideszes képviselő, Komárom polgármestere pedig mindössze annyit fűzött hozzá, hogy „ha képviselőtársam ott-hon mondta volna el ezeket a gondolatokat, akkor nem úszta volna meg annyival, mint amennyivel itt a parlamentben...”

Nos valóban. Ezer szerencséje Varjúnak, hogy - ellentétben a honi és európai elvbarátai által fröcsögött hazugságokkal - Magyarországon igen kiterjedt, mondhatni korlátlan véleménynyilvánítási szabadság van, azonkívül az itt élő nép végtelenül jámbor és békés természetű.

Máskülönben láttunk volna karón Varjút...

CSONKA ÁKOS

Reszlovakizáció kontra névmagyarosítás

1947 őszén, tehát 65 évvel ezelőtt kezdték átadni ünnepélyes keretek közt a részlovakizáló dokumentumokat. A magyarok számára megpróbáltatások tömkelegét hozó évek után, a földig alázott s lelkileg megtört felvidékiek nagy többsége vállalta, hogy méltóságát már-már feladva részlovakizál, mivel már egzisztenciális léte forgott veszélyben.

Egy év alatt 137 ezer család, ami nagyjából 450 ezer embert jelent, kérelmezte az úgynevezett „visszaszlovákosítást”. 368 ezer esetben pozitív, 81 ezer esetben negatív elbírálás született, mind ebből pedig nagyjából 80 ezerre tehető a tényleges szlovákok számaránya. Ezekből az adatokból jól kitűnik, hogy a felvidéki magyarság mintegy 2/3-a részlovakizált, bízván a meghurcoltatások befejeződésében. Ezek az emberek vállalták, hogy nevüket elszlovákosítják, magyar iskolába gyermekeiket nem járathatják, magyar kulturális szervezetbe nem léphetnek, magyar kultúrát nem fogyaszthatnak. Ám mivel csak kényszerből tették mindezt s a szlovák nyelvet elég nehézkesen bírták, legtöbb esetben még szlovák nyelvtanfolyamok szükségességét is elrendelték, ám a hatalmas érdeklődés miatt ez már kivitelezhetetlennek bizonyult. Erre a kényszerlépésre aljas, zsaroló módszerrel kényszerítette rá felmenőinket a Beneš-fémjelezte államhatalom. De okolhatjuk eleinket ezért? Egyáltalán nem, sőt büszkének is kell lennünk rájuk, hogy megmaradásunk érdekében

megtették ezt a nehéz döntést. Hogy magyar mivoltukat, csak papíron tagadták meg, de nemzetükhöz ezután is hűek maradtak és lezármozottaiknak továbbadták nemzeti öntudatukat.

Láthatjuk mindezt a korabeli népszámlálási adatokból is, amik szerint 1950-ben csak 350 ezer magyar volt Felvidéken, ám a következő években a nacionalista agresszió enyhülésével, s a részlovakizáció visszavonásával viszont ismét sokan merték mivoltukat felvállalni. 1960-ban már 520 ezer, '70-ben 550 ezret jeleztek a demográfiai mutatók, és így tovább növekedvén egészen a kritikus '90-es évekig, amióta ismét fogyásnak indult számokat tekintve nemzetünk. Ez a cselekedet viszont mindmáig tabu téma a legtöbb családon belül, a nem részlovakizáltak lenézték és elítélték sorstársaikat, akik ezért szégyenkeztek is, de nem láttak más kiutat sorstalan helyzetükből. Ennek köszönhetően sok mai fiatal, vagy akár szüleiknek sincs fogalmuk arról, hogy nagyszüleik valaha is tettek ilyet, mert egyszerűen büszkeségük arra készítette őket, hogy eltitkolják mindezt. Ami viszont korántsem lenézendő, mert megtartották magyarságukat és becsületüket a tiltás és az áldatlan

állapotok ellenére is.

Ennek a folyamatnak is köszönhetően járnak köztünk ma is Sabók, Sakáček, Hegedűsök, Mesárošok, Berénik vagy Madarok és a sor folytatható lenne még sokáig. Ezen nevek viselői könnyen nem is tudatosítják, hogy szépen csengő magyar nevük miatt a szlovák helyesírás szabályai szerint van írva. Pedig bizony ezeknek eredete a fent említett folyamathoz köthető a legtöbb esetben. Ám tetőzte mindezt a sok-sok éven keresztül praktizáló szlovák és cseh hivatalnokok unszimpatiaja is, akik direktív módon, szlovák nyelven voltak csak hajlandók bejegyezni bármit is anyakönyvi kivonatokba, okmányokba.

A hölgyek neve –ovával való megtoldásáról nem is szólva, ami hölgyeink neveit eldeformálja és sok szlovák nemzetiségű nő nemetszését is korábban már kiváltotta. Ám 1994-től a szlovák törvények megengedik, hogy a hölgyek és természetesen az urak is, okmányaikba nevüket olyan formában jegyezzék be, amelyet birtokosa csak szeretne. Ám ahogy azt a politikusok és sokan mások is hangoztatták már számtalanszor, a szlovákiai magyarok nem élnek alapvető jogaikkal, mint például ezzel a lehetőségükkel sem. Mint ahogy azzal sem, hogy ott sem használjuk, anyanyelvünket ahol a törvény azt lehetővé teszi (sokszor csak a kommunikáció közben, vagy utána derül ki, hogy mindkét fél valójában magyar), de nem kérünk magyar nyomtatványokat a hivatalokban sem, nem igényeljük a magyar feliratokat és a kiszolgálást az üzletekben, et cetera-et cetera...

A csorbatói jegyzőkönyv

Ez év februárjában volt a 65. évfordulója annak, hogy kezdetét vette a felvidéki „magyarkérdés” megoldására irányuló egyik leg-aljasabb hadjárat, melyet szlovák-magyar lakosságcsere néven ismerünk. A csehszlovák történelemnek ez a – nem egyedülálló – ocsmánysága tökéletesen megfelelt a kassai kormányprogram szellemének, vagyis annak a törekvésnek, hogy a felvidéki magyar közösséget egyszer s mindenkorra felszámolják. Ennek a hadjáratnak a fegyverarzenáljába tartozott mások mellett az asszimiláció kikényszerítése (amit reszlovakizációnak becéztek) vagy éppen a deportálások is.

A lakosságcsere számadatai ismertek – noha a két fél (csehszlovák és magyar) által készített statisztikák különböznek egymástól: a csehszlovák adatok szerint 1948 decemberéig 95 421 szlovák jelentkezett áttelepülésre és ténylegesen 73 273-an települtek át. Ezzel szemben összességében több mint 170 ezer magyar jelölt ki a magyarországi áttelepítésre (a fenti adatok Szarka László történész közléséből származnak).

Mindazonáltal a lakosságcsere önmagában még nem oldott meg egy másik, igen fontos problémát: a két állam közötti vagyoni jogi és pénzügyi kérdéseket. Erre szolgált – leegyszerűsítve – a csorbatói paktum néven elhíresült titokzatos egyezség, amely a Csorbatón ülésező csehszlovák-magyar vegyesbizottság munkájának gyümölcseként született meg 1949. július 25-én. A dokumentum rendelkezései önmagukért beszélnek, alább tehát a jegyzőkönyv szövegének magyar változata olvasható.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ÉS A CSEHSZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG CSORBATÓI JEGYZŐKÖNYVE EGYES FÜGGŐBEN LÉVŐ PÉNZÜGYI ÉS GAZDASÁGI KÉRDÉSEK VÉGLEGES RENDEZÉSE TÁRGYÁBAN

Csorbató, 1949. július 25.

A Magyar Köztársaság Kormánya és a Csehszlovák Köztársaság Kormánya, attól az óhajtól vezettetve, hogy az országaik között fennálló kapcsolatokat az 1949. évi április hó 16. napján kelt Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segélynyújtási Szerződés szellemében szorosabbra fűzzék; felismerve azt, hogy ebből a célból rendezniük kell a még függőben lévő pénzügyi és gazdasági kérdéseiket, lelkiismeretes vizsgálat után megállapítva azt, hogy a két ország területén lévő azoknak a javaknak az értéke, amelyeket kölcsönösen átadni vagy amelyekről lemondani kívánnak, valamint a kölcsönös követeléseiknek és igényeiknek az összege – beleértve a vitatott és összességében

még meg nem határozott tételeket is – nem tüntet [fel] akkora különbséget,

amely azoknak hosszadalmas nemzetközi tárgyalások útján történő pontos megállapítását indokolná,

amely tárgyalások bizonytalan időre kitolnák a kérdés rendezését és oly zavaró elemet tartanának

fenn, amely a két állam gazdasági együttműködésének továbbfejlesztését akadályozná, elhatározták, hogy az alábbiakban meghatározott jogokat, követeléseket és igényeket a jelen Jegyzőkönyvben megállapított feltételek és módok szerint kölcsönös kiegyenlítéssel rendezettnek tekintik, azokról lemondanak és azokat megszüntnek nyilvánítják.

Ebből a célból az alábbiakban állapodtak meg:

1. cikk

A magyar kormány kiegyenlítettnek nyilvánítja mindazokat a jogokat, követeléseket és igényeket,

amelyeket a magyar állam, valamint a magyar közjogi és magánjogi jogi személyek az 1930. évi

április hó 28. napján kelt Párizsi Egyezménynek, az 1946. évi február 27. napján kelt Lakosságcsere

Egyezmény és az 1947. évi február hó 10. napján kelt, Magyarországgal kötött Békesszerződés, valamint az ezeket kiegészítő megállapodások és okmányok

alapján a csehszlovák állammal, a csehszlovák közjogi és magánjogi jogi személyekkel, valamint a csehszlovák állampolgárságú természetes személyekkel szemben támasztottak vagy támaszthatnának.

2. cikk

A csehszlovák kormány kiegyenlítettnek nyilvánítja mindazokat a jogokat, követeléseket és igényeket; amelyeket a csehszlovák állam, valamint a csehszlovák közjogi és magánjogi jogi személyek az 1930. évi április hó 28. napján kelt Párizsi Egyezmények, az 1946. évi február 27. napján kelt Lakosságcsere Egyezmény és az 1947. évi február hó 10. napján kelt, Magyarországgal kötött Békeszerződés, valamint az ezeket kiegészítő megállapodások és okmányok alapján a magyar állammal és magyar közjogi és magánjogi jogi személyekkel, valamint a magyar állampolgárságú természetes személyekkel szemben támasztottak vagy támaszthatnának.

3. cikk

(1) A csehszlovák kormány lemond arról a kereken 114 millió Kčs összegű aktív egyenlegről, amely 1949. évi május hó 20. napján a Csehszlovák Államvasutak javára a Magyar Államvasutakkal szemben a vasúti szállításokból eredő kölcsönös követelések alapján fennállott.

(2) A magyar kormány lemond arról az aktív egyenlegről, amely 1949. évi június 23. napján a Magyar Nemzeti Bank javára a Csehszlovák Nemzeti Banknál vezetett „Lakosságcsere” elnevezésű számlán (A és B alszámlán) fennállott és az áttelepült személyeknek az erre vonatkozó megállapodások alapján eszközölt befizetéseiből keletkezett.

(3) Azok a jogok, követelések

és igények, amelyek egyfelől az áttelepített és velük azonos elbírálás alá eső személyek, másfelől ezek régebbi lakóhelyének állama és ezen állam közjogi és magánjogi jogi személyei között az áttelepítés előtt akár a Lakosságcsere Egyezményből kifolyólag, akár bármely más címen keletkeztek, kölcsönösen kiegyenlítettnek és ennek következtében megszüntnek nyilvánítatnak.

(4) Magyarország nem köteles a csehszlovák területről elhurcolt javakat Csehszlovákiának, és Csehszlovákia nem köteles a magyar területről elhurcolt javakat Magyarországnak visszaszolgáltatni.

4. cikk

A magyar kormány kiegyenlítettnek jelenti ki azokat a követeléseket és igényeket, amelyeket a magyar állam, valamint a magyar közjogi és magánjogi jogi személyek olyan jogszabályi, bírói, közigazgatási és egyéb intézkedések (mint például a birtoklástól való tényleges megfosztás) alapján támasztottak vagy támaszthatnának, amelyek által Csehszlovákiában lévő vagyoni jogaik és vagyoni érdekeik felett ennek a Jegyzőkönyvnek az aláírása előtt rendelkezés történt.

5. cikk

(1) A csehszlovák kormány kiegyenlítettnek jelenti ki mindazokat a követeléseket és igényeket, amelyek a Magyarországon alkalmazott és a csehszlovák állam vagy csehszlovák közjogi és magánjogi jogi személyek érdekeit érintő földbirtok-politikai vagy földosztási intézkedésekből, továbbá állami vagy nemzeti tulajdonba vételből keletkeztek, vagy a jövőben keletkezhetnek.

(2) A magyar kormány kiegyenlítettnek jelenti ki mindazokat a követeléseket és igényeket, ame-

lyek Csehszlovákiában alkalmazott és a magyar állam vagy magyar közjogi és magánjogi jogi személyek érdekeit érintő földbirtok-politikai vagy földosztási intézkedésekből, továbbá állami vagy nemzeti tulajdonba vételből keletkeztek, vagy a jövőben keletkezhetnek.

6. cikk

A csehszlovák kormány lemond a csehszlovák államnak, a csehszlovák közjogi személyeknek és a csehszlovák nemzeti vállalatoknak Magyarország területén lévő ingó, ingatlan javairól, vállalatairól, vállalati fiókjairól, valamint a Magyarország területén lévő vállalatokban fennálló közvetlen vállalati érdekeltségeiről.

7. cikk

(1) A magyar kormány átengedi a csehszlovák kormánynak a csehszlovák állam és a csehszlovák közjogi és magánjogi jogi személyek által kibocsátott azokat az értékpapírokat, amelyek a magyar államnak vagy magyar közjogi és magánjogi jogi személyek tulajdonát képezik és akár Magyarországon, akár a csehszlovák kormány által kijelölt letéti helyek őrzetében vannak.

(2) A csehszlovák kormány átengedi a magyar kormánynak azokat a magyar állam és a magyar közjogi és magánjogi jogi személyek által kibocsátott az értékpapírokat, amelyek a csehszlovák államnak vagy csehszlovák közjogi és magánjogi jogi személyeknek tulajdonát képezik, és Csehszlovákia területén vannak.

8. cikk

A két kormány kölcsönösen kiegyenlítettnek nyilvánítja az 1945. évi augusztus hó 16. napja előtt akár államközi szerződésen, akár bármely más címen keletkezett azokat a követeléseket, amelyek közöttük államközi el-

számolást igényelnek, beleértve a kölcsönös áruforgalomból eredő követeléseket.

9. cikk

Jelen Jegyzőkönyv rendelkezései nem vonatkoznak azoknak a vállalatoknak követeléseire és igényeire, amelyek az 1947. évi február hó 10. napján Magyarországgal kötött Békészerződés 7. és 28. cikkével összhangban harmadik államnak átadottak, és ennek tulajdonában vannak.

10. cikk

Azokat a fizetéseket és természetbeni szolgáltatásokat, amelyeket a jelen Jegyzőkönyv által rendezett követelések és igények egészében vagy részben történő kielégítésére teljesítettek, nem lehet tartozatlan fizetésnek, illetve szolgáltatásnak tekinteni, és nem lehet visszakövetelni.

11. cikk

(1) A jelen Jegyzőkönyv végrehajtása céljából Vegyes Bizottságot kell felállítani, amelybe mind-egyik kormány három tagot nevez ki. A Bizottságot szükség esetén szakértőkkel lehet kiegészíteni.

(2) A Bizottság maga határozza meg üléseinek helyét, és maga alapítja meg eljárási szabályait.

Határozatait egyhangú szavazattal hozza, és a két kormány kötelezi magát azok végrehajtására.

(3) Azokat az ügyeket, amelyekre nézve a Bizottság nem jut egyhangú határozatra, döntés végett a két kormány elé kell terjeszteni.

(4) A Bizottság működését a jelen Jegyzőkönyv aláírásától számított 45 napon belül megkezdji, és munkálatait további 6 hónapon belül be fogja fejezni. A két kormány bármelyikének kérésére a Bizottságot rendkívüli ülésszakra

ennek a határidőnek a lejárta után is össze lehet hívni.

(5) A Bizottság tagjainak, valamint a szakértőknek tiszteletdíját és költségeit az a kormány viseli, amely őket kinevezte. Az esetleges egyéb költségeket a két kormány egyenlő arányban viseli.

Ez a Jegyzőkönyv a két kormány jóváhagyása után lép életbe. A jóváhagyás megtörténtéről a kormányok haladéktalanul kölcsönösen tájékoztatják egymást. Kiállított két, magyar és cseh nyelven készült példányban, azal, hogy mind a két szöveg egyenlő érvényű.

Kelt Štrbské Pleson ezerkilencszáznegyvenkilenc évi július hó huszonötödik napján.

BIZALMAS KIEGÉSZÍTŐ JEGYZŐKÖNYV

a Magyar Köztársaság és a Csehszlovák Köztársaság között egyes függőben lévő pénzügyi és gazdasági kérdések végleges rendezése tárgyában létrejött Jegyzőkönyvhöz

I. cikk

A Jegyzőkönyv 1. cikkéhez:

A magyar kormány érdektelennek nyilvánítja magát a magyar állampolgárságú természetes személyeknek mindazon jogai, követelései és igényei tekintetében, amelyeket ezek az 1930. évi április hó 28. napján kelt Párizsi Egyezmények, az 1946. évi február hó 27. napján kelt Lakosságcserre Egyezmény és az 1947. évi február hó 10. napján kelt, Magyarországgal kötött Békészerződés,

valamint az ezeket kiegészítő megállapodások és okmányok alapján a csehszlovák állammal, a csehszlovák közjogi és magánjogi jogi személyekkel, valamint a csehszlovák állampolgárságú ter-

mészetes személyekkel szemben támasztottak vagy támaszthatnának. Ily követelések és igények érvényesítéséhez a magyar kormány támogatást nem nyújt.

II. cikk

A Jegyzőkönyv 2. cikkéhez:

A csehszlovák kormány érdektelennek nyilvánítja magát a csehszlovák állampolgárságú természetes személyeknek mindazon jogai, követelései és igényei tekintetében, amelyeket ezek az 1930. évi április hó 28. napján kelt Párizsi Egyezmények, az 1946. évi február hó 27. napján kelt Lakosságcserre Egyezmény és az 1947. évi február 10. napján kelt, Magyarországgal kötött Béke-szerző-

dés, valamint az ezeket kiegészítő megállapodások és okmányok alapján a magyar állammal, a magyar közjogi és magánjogi jogi személyekkel, valamint a magyar állampolgárságú természetes személyekkel szemben támasztottak vagy támaszthatnának. Ily követelések és igények érvényesítéséhez a csehszlovák kormány támogatást nem nyújt.

III. cikk

A Jegyzőkönyv 3. cikkéhez:

(1) A két kormány hatályon kívül helyeztetnek nyilvánítja az 1949. évi március hó 17. napján kelt Feljegyzés II. cikkét.

(2) Az előző bekezdésben ki-nyilvánított hatálytalanítással és a

Jegyzőkönyv 3. cikkének (2) bekezdésében foglalt lemondással kapcsolatban a két kormány között egyetértés áll fenn abban a tekintetben; hogy amennyiben a csehszlovák külkereskedelmi minisztérium az 1949. évi március hó 17. napján kelt feljegyzés alapján Magyarországra történő kivitt engedélyezett és a szállítmányok kifizetése a „Lakosságcsere” számla terhére 1949. évi június hó 23. napjáig megtörtént, az ilyen exportszállítmányokat a magyar–csehszlovák klíringben újból meg kell fizetni.

(3) A két kormány egyetért abban, hogy azokat az 1949. évi március hó 17. napján kelt feljegyzés 2. mellékletének 20. tétele szerint Csehszlovákiából Magyarországra történt szállításokat, amelyek a magyar–csehszlovák klíringben rendezettek, az előző bekezdés rendelkezései nem érintik.

(4) Az 1949. évi március 17-én kelt feljegyzés alapján a Magyar Államvasutaknak a Csehszlovák Államvasutakkal szemben fennálló tartozásának részbeni fedezésére Magyarország által Csehszlovákia részére szállított és a magyar–csehszlovák klíringben elszámolt áruk ellenértéke továbbra is a klíring számlán fog szerepelni.

(5) Egyetértés áll fenn a tekintetben, hogy a Jegyzőkönyv 3. cikkének (2) bekezdésében foglalt lemondás következtében a „Lakosságcsere” számla 1949. évi június hó 23. napjával megszűnik. Ennek folyományaképpen mindazok a kifizetések, amelyeket 1949. évi június hó 23. napja után ennek a számlának a terhére teljesítettek, tekintet nélkül arra, hogy szállított áruk ellenértékéről vagy egyéb pénzügyi átutalásokról van-e szó, a magyar–csehszlovák klíringben újból kiegyenlíthetők. Hasonlóképpen azok a Magyarországra irányuló csehszlovák áruszállítá-

sok, amelyek a „Lakosságcsere” számlára térítendő fizetés ellenében engedélyeztettek, amelyeknek kifizetése azonban 1949. évi június hó 23. napjáig nem történt meg, a magyar–csehszlovák klíringben számolandók el.

(6) a) A két kormány elhatározta, hogy a Jegyzőkönyv 3. cikkében történt lemondásra, a fenti (1) bekezdés szerinti hatálytalanításra, valamint a fenti (2) és (5) bekezdésekben foglaltakra, végül a kölcsönösen előfordult téves könyvelésekre való tekintettel a különböző áruszállításokat a két kormány szakértői által felülvizsgálják. A szakértők meg fogják állapodni abban, miként kell a szükséges átkönyveléseket végrehajtani, hogy a kölcsönös könyvelések a Jegyzőkönyv és Kiegészítő Jegyzőkönyv szövegének és szellemének, valamint a jelenleg érvényben lévő külkereskedelmi megállapodásoknak megfeleljenek.

b) Egyetértés áll fenn a tekintetben, hogy amennyiben Magyarországot a csehszlovák részről teljesített szállítások átkönyvelése következtében olyan áruk ellenértékével terhelik meg, amelyek az árucseré tekintetében érvényes áru-listában nem szerepelnek, illetőleg amelyekre nézve már nem áll kontingens rendelkezésre, az ilyen szállítások kiegyenlítése magyar részről csak minőségileg azonos értékű áruk egyetértőleg megállapítandó módozatok mellett eszközlendő szállításával történhetik.

(7) A két kormány egyetért abban, hogy a fenti (1) bekezdésben foglalt hatálytalanítás ellenére a Magyar Államvasutak által a Csehszlovák Államvasutak aktív egyenlegének részbeni fedezésére 1949. május hó elején teljesített 75 millió Kcs átutalást nem kell visszafizetni.

(8) A Jegyzőkönyv 3. cikke (1)

bekezdésében foglalt lemondással kapcsolatosan a magyar kormány kiegyenlítettnek nyilvánítja a Magyar Államvasutaknak a csehszlovák állammal szemben fennálló kerekén 13 millió Kcs összegű követelését, amely hazatérő csehszlovák személyeknek és a keleti országokból Csehszlovákiába utazó munkásoknak 1949. évi május hó 20. napjáig terjedő időben a csehszlovák munkaügyi és népjóléti minisztérium intézkedésére Magyarországon át történt szállításából származik.

(9) A fenti (1)–(6) bekezdésekben foglalt határozatokat a (6) bekezdésben említett szakértők hajtják végre.

(10) A Jegyzőkönyv 3. cikke (3) bekezdésében foglaltak nem vonatkoznak egyfelől [az] áttelepültek és másfelől az előző tartózkodási helyük államában lakó természetes személyek között fennálló jogviszonyokra, amelyek tekintetében a két kormány érdektelennek nyilvánítja magát, és amelyek érvényesítéséhez támogatást nem nyújt.

IV. cikk

A Jegyzőkönyv 4. cikkéhez:

(1) Amennyiben a Jegyzőkönyv 4. cikkében meghatározott követelések és igények magyar állampolgárságú természetes személyek által támasztottak vagy támasztatnának, a magyar kormány érdektelennek nyilvánítja magát, és érvényesítésükhöz támogatást nem nyújt.

(2) A csehszlovák kormány a magyar vagyonok elkobzására vonatkozó csehszlovák jogalkotás fenntartása mellett a magyar állampolgárságú természetes személyeket meg fogja hagyni az olyan vagyontárgyak zavartalan használatában, amelyek a dolgozó osztálynak a szocialista gazdaságban szokásos vagyonához tar-

toznak, mint például kis mezőgazdasági üzemek, családi házak, lakásberendezések. Ezekben az esetekben is fenntartja azonban a csehszlovák kormány, hogy olyan intézkedéseket foganatosíthasson, amelyeket a szocialista gazdasági rend megvalósítása érdekében csehszlovák állampolgárságú természetes személyekkel szemben azonos esetekben alkalmaz.

(3) a) Azok az esetek, amelyekben a (2) bekezdésben közelebből meghatározott vagyontárgyak a magyar állampolgárságú természetes személy beleegyezése nélkül a csehszlovák állam vagy csehszlovák jogi és természetes személyek birtokában vannak, vagy ezek által kezeltetnek, nem esnek az említett bekezdés rendelkezései alá.

b) Mint a (2) bekezdés rendelkezése alá nem eső vagyontárgyakat kell tekinteni különösképpen a vállalati részesedéseket, gépi berendezéseket, pénzbetéteket, értékpapírokat, biztosítási kötvényeket, építkezési telkeket és hasonlókat.

V. cikk

A jegyzőkönyv 5. cikkéhez:

Amennyiben a Jegyzőkönyv 5. cikkében meghatározott követelések és igények természetes személyek részéről támasztatnak vagy támasztatnának, úgy a két kormány ezek tekintetében magát érdektelennek nyilvánítja, és érvényesítésükhöz támogatást nem nyújt.

VI. cikk

A jegyzőkönyv 6. cikkéhez:

A csehszlovák kormány érdektelennek nyilvánítja magát a csehszlovák magánjogi jogi személyek és csehszlovák állampolgárságú

természetes személyek Magyarországon területén lévő ingó, ingatlan javai, vállalatok, vállalati fiókjai, valamint a Magyarország területén lévő vállalatokban fennálló vállalati érdekeltségei tekintetében.

(2) a) A két kormány egyetért abban, hogy az egyfelől a csehszlovák ipari vállalatok, másfelől, ezeknek a jelen Jegyzőkönyv alapján a magyar állam tulajdonába került leányvállalatok, egyéb érdekeltségei és fiókjai között fennálló kapcsolatokat – különösen e vállalatok termelési tervére, nyersanyaggal való ellátására és a kivitellel vonatkozóan – a két állam szoros gazdasági együttműködésének szellemében továbbra is fenn kell tartani. E kapcsolatokat fenntartásának módozatait a két állam tervgazdálkodására és kölcsönös érdekeire figyelemmel a Jegyzőkönyv 11. cikkében említett Bizottság fogja szabályozni.

b) A két kormány egyetért abban, hogy a Magyar–Csehszlovák Bank Rt. felszámolását vegyes felszámoló bizottság fogja végrehajtani. Ez a bizottság a magyar kormánynak van alárendelve. Egyetértés áll fenn a tekintetben, hogy a felszámolás sima lebonyolítása érdekében mindkét kormány segítséget fog nyújtani.

c) A két kormány egymás rendelkezésére bocsátja a birtokában lévő mindazokat az adatokat, amelyek alkalmasak a csehszlovák vállalatokban esetleg fennálló burkolt magyar, illetőleg a magyar vállalatokban esetleg fennálló burkolt csehszlovák érdekeltségek felderítésére.

(3) A Jegyzőkönyv 6. cikkében nyilvánított lemondás alapján azok a csehszlovák tulajdonjogok, amelyekre nézve lemondás történt, a Jegyzőkönyv életbe lépésének napjával meg-szűntnek tekintendők. A csehszlovák jogosítottak e nappal megszűnnek a

jogok hordozói és gyakorlói lenni.

(4) „Magyarország területén lévő csehszlovák javak” kifejezése alatt azok a javak értendők, amelyek a magyar közgazdaság részévé váltak, vagy abból a célból vitettek Magyarországra, hogy a magyar közgazdaság részévé váljanak. A Jegyzőkönyv rendelkezéseinek gyakorlati végrehajtásánál esetleg felmerülő kétséges eseteket a Jegyzőkönyv 11. cikkében említett Bizottság a két kormány által megkötött barátsági egyezmény szellemében fogja rendezni.

(5) a) Magyarország a csehszlovák javakkal együtt átveszi az azokat terhelő, dologilag biztosított kötelezettségeket. Csehszlovák vállalati fiókoknak a Jegyzőkönyvben foglaltak szerint magyar részről történt megszerzése esetében a magyar kormány átveszi a vállalati fiók követeléseit, valamint a fiókot terhelő kötelezettségeket.

b) Vállalati érdekeltségnek tekintendők azok a tartós juttatás jellegével bíró hitelérdekeltségek is, amelyek a saját tőke kiegészítésére szolgáltak és a vállalat zavartalan működéséhez szükséges tőke rendelkezésre bocsátását célozták. Kétséges esetekben a Jegyzőkönyv 11. cikkében említett Bizottság dönt.

c) Azokat a kölcsönös tartozásokat és követeléseket, amelyek egyfelől egyes olyan magyar vállalatok között, amelyekben a Jegyzőkönyv életbe lépése előtt csehszlovák vállalatok voltak érdekelve, másfelől az említett, azelőtt érdekelt egyes csehszlovák vállalatok között állanak fenn, amennyiben szükséges, a lehető legrövidebb időn belül összegeztetve meg kell állapítani. Ezt követően a kiegyenlítésükhöz szükséges transzfer módozatai a két kormány szakértői között tárgyalás anyagát fogják képezni.

VII. cikk

A Jegyzőkönyv 7. cikkéhez:

(1) a) A magyar kormány érdektelennek jelenti ki magát a csehszlovák állam vagy csehszlovák közjogi és magánjogi jogi személyek által kibocsátott azoknak az értékpapíroknak a tekintetében, amelyek magyar állampolgárságú természetes személyek tulajdonában vannak:

b) A csehszlovák kormány érdektelennek jelenti ki magát a magyar állam vagy a magyar közjogi és magánjogi jogi személyek által kibocsátott azoknak az értékpapíroknak a tekintetében, amelyek csehszlovák állampolgárságú természetes személyek tulajdonában vannak.

(2) A két kormány megbeszélést fog folytatni abban az esetben, ha egyik állam kormányát vagy annak közjogi és magánjogi jogi személyeit harmadik államban kibocsátott olyan értékpapírból kifolyólag jogok illetik meg, amely értékpapír alapján a másik állam kormányát vagy annak közjogi és magánjogi jogi személyeit kötelezettségek terhelik.

(3) Egyetértés áll fenn abban a tekintetben, hogy a jelen Jegyzőkönyv 7. cikkében meghatározott átengedési kötelezettség nem vonatkozik a Caisse Commune által kezelt kölcsönkötvényekre.

VIII. cikk

A Jegyzőkönyv 8. cikkéhez:

A két állam biztosítóvállalatai között 1945. évi augusztus hó 16. napja előtt kötött viszontbiztosítási szerződések hatályukat veszítik.

IX. cikk

(1) A két kormány kijelenti, hogy a területükön fekvő olyan vagyon tekintetében, amelyre nézve a másik kormány magát ér-

dektelennek nyilvánította, nem fognak megkülönböztető intézkedéseket tenni.

(2) Egyetértés áll fenn a két kormány között a tekintetben, hogy olyan intézkedések, amelyeket a szocialista gazdasági rend megvalósítása érdekében saját magánjogi jogi személyeikkel és saját állampolgáraikkal szemben azonos esetekben alkalmaznak, nem tekinthetők megkülönböztető intézkedéseknek.

X. cikk

Azok az érdektelenségre vonatkozó egyes nyilatkozatok, amelyeket a Jegyzőkönyv és a Kiegészítő Jegyzőkönyv tartalmaznak, nem korlátozzák a kormányoknak azt a jogát, hogy állampolgáraik érdekében eljárjanak, amennyiben olyan szociális szolgáltatásokról (nyugdíjak, tartásdíjak stb.) van szó, amelyekre vonatkozóan a Jegyzőkönyv és Kiegészítő Jegyzőkönyv alapján nem történt lemondás.

XI. cikk

A két kormány kölcsönösen támogatni fogja egymást mindazokban az esetekben, amikor volt magyar állampolgár a csehszlovák állammal, illetőleg volt csehszlovák állampolgár a magyar állammal szemben egy harmadik állam állampolgársága által történt megszerzésének jogcímén igényt támaszt.

XII. cikk

A két kormány között egyetértés áll fenn a tekintetben, hogy a Magyarországgal kötött Békeszerződés 25. cikkének alkalmazási területét érintő és a jelen Jegyzőkönyv alapján történő lemondások nem vezethetnek az említett cikk alapján semmisnek nyilvánított jogállapot feléledéséhez. Azok a jogbizonytalanságok és

joghátrányok (mint pl. a biztosítási ügy kérdése, ideértve a biztosítási állományok átruházásából stb. előállott kérdéseket is), amelyek abból származnak, hogy a hivatkozott 25. cikkel tervezett rendezés nem következett be, a Jegyzőkönyv 11. cikkében említett Bizottság által kidolgozandó jogszabályok és közigazgatási intézkedések útján kiküszöbölendők, ezek az intézkedések egyik kormányra sem róhatnak anyagi megterhelést.

XIII. cikk

(1) A magyar kormány visszaszolgáltatja a Csehszlovákiából 1938. évi november hó 3. napja után elhurcolt és jelenleg a magyar kormány birtokában lévő művészeti, történelmi vagy régészeti értékű tárgyakat.

(2) A csehszlovák kormány kijelenti, hogy fentiekben meghatározott olyan javak tekintetében, amelyek jelenleg nincsenek a magyar kormány birtokában, pótlást nem kíván.

(3) A két kormány kölcsönösen annak a szándékának ad kifejezést, hogy a másik állam népeinek szellemi örökségéhez tartozó, rendelkezésük alatt álló jelentős művészeti, történelmi vagy régészeti értékű tárgyakat egymásnak átadják. Az átadás kérdése a kulturális egyezmény kere-tében szabályozandó.

XIV. cikk

A két kormány egyetért abban, hogy a Jegyzőkönyv aláírásától számítva 45 napon belül külön Vegyes Bizottságban tárgyalásokat indítanak az iratcserék kérdésének, valamint a bírói, közigazgatási és pénzügyi letétek kölcsönös kiadásának rendezésére.

XV. cikk

(1) A magyar kormány érdekte-

lennek nyilvánítja magát annak az egyházi vagyonnak a tekintetében, amely a Csehszlovák Köztársaság területén van, és a magyar állam területén székhellyel bíró egyházi jogi személy vagy szerv (javadalmas) tulajdonához vagy javadalmához tartozik.

(2) A csehszlovák kormány érdektelennek jelenti ki magát annak az egyházi vagyonnak a tekintetében, amely a Magyar Köztársaság területén van, és a csehszlovák állam területén székhellyel bíró egyházi jogi személy vagy szerv (javadalmas) tulajdonához vagy javadalmához tartozik.

XVI. cikk

A két kormány egyetért abban, hogy a közös határ mindkét oldalán 15 km mélységben fekvő ingatlanok kérdését úgy kell rendezni, hogy a magyar területen lévő csehszlovák tulajdon a magyar állam tulajdonába és a csehszlovák területen lévő és eddig el nem kobzott magyar tulajdon a csehszlovák állam tulajdonába menjen át. A kérdés részletes rendezése külön Vegyes Bizottság feladatát fogja képezni, amely tárgyalásait a Jegyzőkönyv aláírásától számított 45 napon belül Bratislavában meg fogja kezdeni.

XVII. cikk

A két kormány között megállapodás jött létre, arra nézve, hogy az úgynevezett régi korona-követelések kölcsönös elszámolására létesített elszámoló hivatalok megszűnnek. Maguk a követelések a Jegyzőkönyv 8. cikkének rendelkezései aláesnek.

XVIII. cikk

A Jegyzőkönyv és jelen Kiegészítő Jegyzőkönyv rendelkezései

semmilyen vonatkozásban sem érintik a két állam vagy természetes és jogi -személyeik jelenleg fennálló ipari-, irodalmi- és szellemi tulajdon-jogát.

XIX. cikk

(1) Amennyiben egy harmadik állam vagy annak természetes és jogi személyei, vagy más természetes személyek, akikkel szemben a két állam egyikének sem áll módjában fennhatóságát érvényesíteni, igényt emelnek olyan vagyontárgyakra és vagyonértékekre vagy ezek ellenértékére, amelyeket az egyik kormány a másik kormánynak átengedett vagy amelyről lemondott, vagy amelyre vonatkozóan támasztott vagy támasztható követelés és igény kiegyenlítettnek nyilvánított – beleértve az átengedést, a lemondást, a kiegyenlítés tényére alapított követeléseket és igényeket is –, az említett igények kielégítése azt az államot fogja terhelni, amely az említett vagyontárgyakra vagy vagyonértékekre birtokában van. Amennyiben valamely vagyon a két állam között meg van osztva, úgy a kiegyenlítés a két államot a vagyonrészeknek megfelelő arányban fogja terhelni. Ez a rendelkezés a Jegyzőkönyv 1. és 2. cikkében foglalt és az 1930. évi április hó 28. napján kelt Párizsi Megállapodásokra vonatkozó kiegyenlítési nyilatkozatot nem érinti.

(2) Az említett igények elhárítására a két kormány egymásnak minden rendelkezésre álló eszközzel támogatást fog nyújtani, és a Jegyzőkönyv végrehajtását a másik féllel egyetértésben úgy fogja irányítani, hogy az ilyen igények elhárításához az előfeltételek lehetőleg adva legyenek.

(3) A két kormány egymást az ellenük emelt igényekről, illetve az ellenük indított eljárásokról a

Jegyzőkönyv életbe lépése után – mihelyt lehetséges – tájékoztatni fogja, és gondoskodni fog arról, hogy a másik kormánynak alkalma legyen arra, hogy az eljárás vagy a tárgyalások során érdekeit megvédhesse.

(4) Ha a két kormány közös fázisai ellenére a Jegyzőkönyv életbe lépése után az az állam vagy annak jogi személye köteleztetnék fizetésre vagy szolgáltatásra, amelyik a kielégítéssel az (1) bekezdés értelmében nem tartozik, akkor annak részére, aki az igényt érvényesítette, a fizetést vagy a szolgáltatást a másik kormány fogja teljesíteni. Ha az (1) bekezdésben említett állam, jogi vagy természetes személy a Jegyzőkönyv életbe lépése után igényének teljesítését az említett bekezdés értelmében erre nem kötelezett államtól vagy annak jogi személyeitől kikényszerítette, úgy a másik állam a megtörtént teljesítéssel azonos értékű térítést köteles nyújtani. Ez a térítés azonban nem lehet magasabb, mint a tekintetbe jövő vagyonnak vagy az (1) bekezdés értelmében kiszámítandó vagyonrésznek a Jegyzőkönyv aláírása napján fennállott értéke.

(5) A térítés nyújtását meg lehet tagadni, ha az erre egyébként kötelezett államot a másik állam az eljárásról vagy tárgyalásokról nem értesítette, vagy ha a pótlás nyújtását megtagadó államnak a másik állam mulasztása vagy hanyagsága folytán nem volt módja arra, hogy az eljárásban vagy a tárgyalásokon részt vegyen. A két kormány annak a meggyőződésének és kívánságának ad kifejezést, hogy a Jegyzőkönyvben és a Bizalmas Kiegészítő Jegyzőkönyvben foglalt kölcsönös lemondások és érdektelenségi nyilatkozatok nem fogják a két ország között fennálló gazdasági kapcsolatok lazulását eredményezni, hanem

ellenkezőleg, a közöttük függőben lévő egyes pénzügyi és gazdasági kérdéseknek végleges elrendezése jelentős akadályt hárított el gazdasági együttműködésük kifejlesztésének útjából. Ennek megfelelően a két kormány elhatározta, hogy mindent megtesznek gazdasági kapcsolataik megszilárdítása, gazdasági együttműködésük kiépítése és a

kölcsönös technikai segélynyújtás megszervezése iránt, a két ország tervgazdaságának keretében, azal összhangban és mindkét ország érdekeinek szem előtt tartásával.

Ez a Bizalmas Kiegészítő Jegyzőkönyv a Magyar Köztársaság és a Csehszlovák Köztársaság között egyes függőben lévő pénzügyi és

gazdasági kérdések végleges rendezése tárgyában a mai napon létrejött Jegyzőkönyv alkotórésze, és azzal együtt lép életbe. Kiállított két, magyar és cseh nyelven készült példányban azzal, hogy mindkét szöveg egyenlő érvényű.

Kelt Štrbské Pleson ezerkilencszáznegyvenkilenc évi július hó huszonötödik napján.

Válogatott bibliográfia

Amint azt a bevezető sorokban is jeleztük: nem lehet célja jelen kiadványunknak, hogy az érintett témát minden lehetséges nézőpontból megvizsgálja, hogy akár csak a legcsekélyebb mértékben is a teljesség igényével közelítse meg, hiszen ez lehetetlen vállalkozás lenne. Célunk csupán a figyelemfelhívás – a velünk élő történelem megoldatlan problémáira – valamint az elgondolkodtatás, illetve a továbbgondolásra való késztetés. Hogy ezt – a további kutakodást, elmélyülést – segítsük, összeállítottunk egy rövid bibliográfiát azoknak a műveknek a címeivel, amelyek nyomán el lehet indulni az előzőekben felvetett súlyos kérdések megértése, megválaszolása irányában...

Ádám Magda: A kisantant és Európa 1920–1929. Kossuth Kiadó, Budapest. 1989.

Ádám Magda: Edvard Beneš. Arcképek kettős tükörben. Nap Kiadó, Dunaszerdahely 1997.

Balassa Zoltán: A beneši dekrétumokról. in: Eszterházy János emlékkönyv. Szerk. Esterházy-Malfatti Alice és Török Bálint. Századvég Kiadó. Budapest 2001.

Balogh Sándor: Magyarország külpolitikája 1945–1950. Kossuth Kiadó, Budapest. 1988.

Beneš: A nemzetek forradalma I–III. Eugene Prager Könyvkiadó. Bratislava 1936.

Berend T. Iván: Terelőúton. Közép- és Kelet-Európa 1944–1990. Vince Kiadó. 1999.

Boros Ferenc: Magyar–csehszlovák kapcsolatok 1918–1921-ben. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1970.

Borsody István: A magyar–szlovák kérdés alapvonalai. Budapest, 1939.

Borsody István: Beneš. Budapest, 1943.

Borsody István: Magyarok Csehszlovákiában 1918–1938.

Darvas Sándor: Masaryk élete, működése és hatása. Bratislava. 1930.

Deák József: A cseh–szlovák egység diplomácia története. Budapest. 1943.

Duray Miklós: A megvalósult elképzelhetetlen, Trianon Kutatóintézet, Budapest, 2010

Gulyás László (szerk.): Az 1943. decemberi Beneš–Sztálin–Molotov megbeszélések dokumentumai. Documenta Historica XI. Szeged 1993.

Gulyás László: „Zúzzátok szét Ausztria–Magyarországot” avagy a Masaryk–Beneš-féle csehszlovák emigráció érvrendszerének első szintézise. Limes 2000/4.

Gyönyör József: A kassai kormányprogramtól a jogtipró beneši dekrétumokig. in: Edvard Beneš elnök dekrétumai. Bratislava–Pressburg. 1996.

Halász Miklós: Csehszlovákia 1918–1938. Budapest, 1938.

Herczeg Ferenc: A szarajevói merénylettől a potsdami konferenciáig. Magyar Szemle Könyvek. Budapest 1999.

Janics Kálmán: A hontalanság évei. Hunnia Kiadó. 1989.

Janics Kálmán: A kassai kormányprogram és a magyarság kollektív bűnössége. Pannónia Könyvkiadó. Pozsony

Juhász Gyula: Magyarország külpolitikája 1919–1945. Kossuth Kiadó. Budapest. 1988.

Kamenec, Ivan: Trauma. Az első szlovák köztársaság (1939–1945) Budapest.

Kaplan, Karel: Csehszlovákia igazi arca 1945–1948. Kalligram, Pozsony, 1993.

Kasza Péter (szerk.): A szudétanémet kérdés a második világháborúban. Edvard Beneš és Wenzel Jaksch levelezése 1939–1943. Documenta Historica 45. Szeged 2000.

Kogelfranz, Siegfried: Jalta öröksége. Az áldozatok és akik

megúszták. AB-Független Kiadó, Budapest 1990.

Kováč, Dušan: Szlovákia története. Kalligram Kiadó. Pozsony. 2001.

Kugler József: Lakosságcsere a Délkelet-Alföldön. Osiris, Budapest. 2000.

Kugler József: *Lakosságcsere a Délkelet-Alföldön*. Osiris Kiadó, Budapest, 2000.

Majoros István: Az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása és a francia törekvések a dunai régióban. in: Magyarország a (nagy)hatalmak erőterében. Tanulmányok Ormos Mária 70. Születésnapjára. Pécs. 2000.

Mayer Judit (szerk.): Edvard Beneš elnöki dekrétumai, avagy a magyarok és a németek jogfosztása. Pannónia Könyvkiadó. Bratislava–Pressburg 1996.

Ölvedi János: Napfogyatkozás. Magyarok Szlovákiában. Püski Kiadó. New York. 1985.

Polányi Imre (szerk.): A szlovákiai magyarok helyzete 1944–1948. Dokumentumok. Pécs, 1992.

Pritz Pál: Magyarország külpolitikája Gömbös Gyula miniszterelnöksége idején 1932–1936. Budapest. 1982.

Romsics Ignác: A trianoni békeszerződés. Osiris Kiadó. Budapest 2001.

Romsics Ignác: Az 1947-es párizsi békeszerződés. Osiris Kiadó, Budapest, 2006.

Szarka László: A 20. századi szlovák politika alternatívái: Andrej Hlinka és Milán Hodza. Párhuzamos politikus portrék a XX. Századi Kelet-Közép-Európából. Szerk. Szarka László és Szokollay Katalin. Budapest. 1994.

Szarka László: A cseh és a szlovák történetírás. História 2004/10 szám.

Szarka László: A szlovákok tör-

ténete. Bereményi Könyvkiadó. Budapest. 1993.

Szarka László: *A szlovákok története*. Bereményi Könyvkiadó, Budapest, 1993.

Szviezsényi Zoltán: Hogyan vészelt el a Felvidék? Budapest Franklin Társulat. 1921.

Urr György: Kisebbségi sorsunk húsz esztendejéből (1918-1938). Kassa, 1939.

Vadkerty Katalin: A belső telepítések és lakosságcsere. Kalligram Könyvkiadó. Pozsony. 1999.

Vadkerty Katalin: A deportáltak. A szlovákiai magyarok csehországi kényszerközmunkája 1945–1948 között. Kalligram Könyvkiadó. Pozsony 1996.

Vadkerty Katalin: A reszlovakizáció. Kalligram Könyvkiadó. Pozsony. 1993.

Vígh Károly: A szlovákiai magyarság sorsa. Budapest, 1992.